

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

GODIŠTE 92

OŽUJAK
2000

3

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22

Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

Ožujak 2000
March 2000

Broj 3
Number 3

Godište 92
Volume 92

SADRŽAJ

Darko Berljak: Sjednica glavnog odbora HPS	65
Darko Grundler: Vile zatočnice	67
Miro Lay: Uz Križku stenu	71
Slavko Lupoglavac: Iznad oblaka	73
Miljenko Pavešić: Sjećanja na Maglic i oko njega	75
Mirjana Ivasović: Prvi put pod zemljom	77
Željko Poljak: Na "najvišem" vrhu svijeta	79
Milan Kaučić: Kamena kruna Papuka	84
Gordana Lišnić: Biokovo, ljubavi moja!	86
Željko Poljak: Djed nad Hrvatskom Kostajnicom	88
Zaštita prirode	90
Planinarstvo u tisku	91
Vijesti	92

Slika na naslovnici:
Na vrhu Dinare
Foto: Tomislav Pavlin

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Vlaška 12, tel. i faks 01/48-16-558

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, prof. Krunoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel., tax i automatska sekretarica 01/48 24 142, e-mail adresa: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno

TISAK: "Ekološki glasnik" d.o.o. D. Lomnica

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s proredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapozitiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

PRETPLATA ZA 2000. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje se na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236.

VAŽNO! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavaču ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjerka, a može se doznati i na tel. izdavača. Umjesto toga može se uredništvu poslati fotokopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi pretplatnici koji još nemaju pretplatnički broj.

SJEDNICA GLAVNOG ODBORA HPS

Sažetak zapisnika

DARKO BERLJAK, tajnik HPS

U subotu 26. veljače 2000. godine u Domu HPS u Zagrebu, Kozarčeva 22, održana je sjednica Glavnog odbora HPS. U njenom radu, koji je trajao malo više od 4 sata, sudjelovali su: dopredsjednik HPS Nikola Aleksić koji je vodio sjednicu (prof. dr. Hrvoje Kraljević, predsjednik HPS, tog dana zbog hitnih obveza u Vladi RH nije mogao biti nazočan), 7 članova Izvršnog odbora, 8 pročelnika komisija HPS i 6 predstavnika gradskih i županijskih saveza, čime je postojala potrebna većina za donošenje zaključaka (22 od ukupno 34 člana GO). Osim njih su na sjednici bila dva člana Nadzornog odbora i tajnik HPS.

Dnevni red

1. Verifikacija članova GO prema članku 26. Statuta HPS
2. Donošenje Poslovnika o radu GO HPS
3. Imenovanje pročelnika, njihovih zamjenika i članova komisija HPS
4. Izvještaj o radu Izvršnog odbora u 1999. g.
5. Izvještaj o radu komisija HPS u 1999. g.
6. Zaključni račun HPS za 1999. g.
7. Izvještaj Nadzornog odbora HPS za 1999. g.
8. Proračun za 2000. g. (komisije i ukupno HPS)
9. Osvrt na rad gradskih i županijskih planinarskih saveza u 1999. g. i planove za 2000. g.
10. Odluka o otvaranju Hrvatske obilaznice i ponovnom otvaranju VPP-a
11. Program "Eko Velebit"
12. Akcije HPS u 2000. godini
13. Raznovrsno.

Ad. 1. Obavljena je verifikacija članova GO i ustanovljen broj članova potrebnih za pravovajano odlučivanje (kao gore).

Ad. 2. Jednoglasno je prihvaćen poslovnik o radu, koji je sa svim ostalim materijalima potrebnim za kvalitetno odvijanje sjednice poslan članovima GO zajedno s pozivima.

Ad. 3. Imenovano je 14 pročelnika stručnih i organizacijskih komisija HPS i 82 člana tih komisija, sa zaključkom da novoosnovani Planinarski

savez Splitsko-dalmatinske županije naknadno predloži svoje predstavnike u komisije za zaštitu prirode i vodiče, te da u Komisiji za vodiče djelatnost vodiča društvenih izleta pokrivaju dva nova člana (Margitić, Valečić). Predsjednika Gospodarske komisije, čija će dužnost biti objedinjavanje vrlo složene problematike statuta postojećih planinarskih objekata, te proširenje nekih od postojećih izgradnja novih, imenovat će Izvršni odbor HPS nakon dogovora s odgovarajućim kandidatima za tu funkciju. U toj komisiji i dalje postoje članovi, odnosno povjerenici za pojedine objekte (Alan - Antun Stare, Zavižan - Nikola Aleksić).

Ad. 4. Izvještaj o radu Izvršnog odbora u 1999. (objavljen u "HP" 1/2000) prihvaćen je jednoglasno s odlukom da pojedine prijedloge komisija (npr. novi pravilnik Komisije za planinarske puteve i sl.) može izglasati Izvršni odbor prije sljedeće sjednice Glavnog odbora, nakon pozitivnog mišljenja Komisije za normativne akte.

Ad. 5. Neki od pročelnika dali su kraće osvrtne na svoje djelatnosti (Mlinac - pitanje planinarske građe u muzeju u Samoboru, Luš - pregled aktivnosti vodiča, Kristijan, Novak, Gabrić - problematika puteva).

Ad. 6. U 1999. godini HPS je ostvario 748.525,82 kn prihoda i 616.565,76 kn rashoda, a pozitivni saldo zbroj je rezerviranih sredstava za ovu godinu, namjenskih prihoda komisija i pričuve za poslovanje u prvom tromjesečju u kojem su redovni prihodi najmanji. Zaključni račun prihvaćen je jednoglasno, sa zaključkom da se tajniku HPS iskazuje pohvala za kvalitetno vođenje svih finansijskih poslova, jer Savez uredno i na vrijeme ispunjava sve obveze u vrlo teškim općim uvjetima poslovanja.

Ad. 7. Izvještaj Nadzornog odbora, koji je obuhvatio područja rada Ureda HPS, knjigovodstva i rad tijela Saveza, ustanovio je kako se radilo po Statutu i prema odlukama tijela HPS-a, te je prihvaćen jednoglasno.

Ad. 8. Predloženih 140.000,00 kn izravnih troškova komisija Saveza, zajedno s ostalim plani-

ranim rashodima HPS-a ukupnog iznosa od 727.488,64 kn, u 2000. godine, moguće je pokriti s istom veličinom planiranih prihoda, te je prihvaćen proračun za ovu godinu u tim iznosima. Redovna djelatnost Komisije za planinarske puteve financirat će se nakon pristiglih sredstava iz prodaje dnevnika Hrvatske obilaznice.

Ad. 9. Predstavnici gradskih i županijskih saveza, osim što su neki od njih predali pisana izvješća, na sjednici su dali i usmene osvrtne na svoj rad i probleme s kojima se susreću. Problematika planinarskih objekata osnovna je u radu svih saveza i zaključeno je da HPS organizira posebni sastanak u obliku seminara o tim pitanjima za sve gradske i županijske saveze. HPS je skrenuo pozornost da ti savezi ne mogu u svoje članstvo primati udruge koje nisu članice HPS-a, da način rada i važeći pravilnici većine komisija određuju način rada u tim djelatnostima (veze komisija prema planinarskim društvima, odsjecima, sekcijama i sl. a ne preko istorodnih komisija u gradskim i županijskim savezima, kao što zahtijevaju neki od tih saveza), a još jednom je ponovljeno da se pošalju na HPS ovjereni i potpisani popisi članica županijskih i gradskih saveza.

Ad. 10. Nakon detaljnih priprema, na Dan hrvatskih planinara, a u okviru obilježavanja 125. obljetnice Prvog izleta HPD-a u Samoborskom

gorju, 24. svibnja 2000. svečano će se otvoriti Hrvatska obilaznica, dok se u lipnju predviđa ponovno otvaranje Velebitskog planinarskog puta (najvjerojatnije 17. i 18. lipnja).

Ad. 11. Na prijedlog HPD "Zagreb Matica" i uradka "Eko Velebit" koji su upućeni članovima Izvršnog i Glavnog odbora HPS-a, uz napomenu kako u tim materijalima nedostaje povijesni pregled aktivnosti desetka planinarskih društava i HPS-a koji se desetljećima sustavno brinu o Velebitu, data je podrška toj akciji čiji će pokrovitelj biti HPS, a neposredni izvoditelj HPD "Zagreb Matica". Akcija će se po potrebi proširiti i na ostale nespomenute djelatnosti stručnih komisija HPS-a, a Izvršni odbor potpisat će s HPD "Zagreb Matica" dogovor o raspodjeli zadaća i načinu izvedbe te akcije.

Ad. 12. Osim središnje akcije HPS-a u 2000. opisane u točki 10, HPS će organizirati preko Komisije za vodiče uspon na najviši vrh Dinare na Dan državnosti, a od djelatnosti koje će se neprestano obavljati u ovoj godini jesu: preuzimanje objekta na Svetoj Geri, proširenje Doma na Zavižanu, te izgradnja ili unajmljivanje nekog od postojećih objekata za planinarske potrebe na Baškim Oštarijama.

Ad. 13. U toj točki razgovaralo se o unapređivanju promidžbe HPS-a putem Interneta i HTV teletexta.

PLANINARSKI POHOD NA DINARU (1831 m)

Hrvatski planinarski savez, Komisija za vodiče i Stanica planinarskih vodiča Split, organiziraju za planinare i ove godine pohod na najviši vrh Hrvatske - Dinaru (1831 m). Akcija je posvećena Danu državnosti i Danu hrvatskih planinara.

Stanice vodiča: Split, Makarska, Zadar, Rijeka, Pula, Karlovac, Varaždin, Osijek i Zagreb organizirat će prijevoz i vodičku službu za sve sudionike pohoda. To mogu organizirati i planinarska društva u mjestima u kojima ne djeluju stanice vodiča.

U selu Glavašu, do kojeg se dolazi autobusima preko Knina i Kijeve, započet će organizirani uspon u subotu 27. svibnja u 07,00 sati. Po dolasku je obavezna prijava svih sudionika na mjestu označenom sa "ORGANIZATOR POHODA" (predati popis sudionika sa JMBG).

Molim Vas da se krećete označenom trasom!

Put nas vodi do ruševina starog grada, a zatim do vrha Dinare (oko pet sati hoda). Sudionici će na vrhu otisnuti prigodni pečat i pečat vrha. Nakon kraćeg odmora spuštamo se istim putem nazad u Glavaš.

Važno! Kada posljednji vodiči krenu s vrha prekida se svaki daljnji uspon. Sudionici koji nisu stigli na vrh vratit će se s mjesta gdje ih vodiči pri povratku zateknu.

Zajednički dolazak na parkiralište predviđen je za 19,00 sati. Za sve planinare koji žele u nedjelju 28. svibnja posjetiti staru kninsku tvrđavu i okolinu Knina 8 slapova Krčića), organizirano je noćenje u školi u Kninu (ponesite vreću za spavanje i podložak).

Oprema za uspon mora biti planinarska: čvrste planinarske cipele s odgovarajućim donom (zbog neravnog i kamenitog terena), zaštitna oprema protiv kiše, vjetera, sunca i hladnoće). Preporučamo jednu do dvije litre vode ili osvježavajućeg napitka za uspon.

Sve informacije možete dobiti u uredu HPS (Zagreb, Kozarčeva 22), na telefon 01-48-23-624 ili tel/fax 01-48-24-142, radnim danom od 08 - 15 sati. Prijave i uplate u stanicama vodiča ili planinarskim društvima.

Komisija za vodiče HPS
Pročelnik Darko Luš

VILE ZATOČNICE

Cincar, Troglav i Kitež planina

Naš narod ima naziv "zatočne zmije" za one zmije, koje su se tobože u jesen zavjerile ("zateći se"), da neće leći na zimski san, dok koga ne usmrte¹. Spominje ih i Ivana Brlić-Mažuranić u "Pričama iz davnine" u priči "Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica": "Nigdje na svijetu nije u to doba više bilo ni zmajeva, ni vila, ni vještica, ni kakvih uhoda. Bijaše ih protjerao sveti krst i razum ljudski. Samo u Kitež-planini bijaše se još zaklonio posljednji Zmaj Ognjeni, a dvorilo ga sedam vila Zatočnica. Zato bijaše strašna Kitež-planina."

E, pa te vile Zatočnice sreo sam i fotografirao, ne u Kitež-planini i ne baš svih sedam, ali ipak.

Otvorite li 471. stranicu prvog izdanja Poljakova vodiča "Planine Hrvatske" iz 1974. godine ugledat ćete sliku Malog Troglava². Kad sam je prvi put ugledao toliko me se dojmila da je sljedećih 25 godina u meni tinjala želja da posjetim to mjesto. Ni danas ne znam zašto, ni zašto baš Troglav. Pa iako sam u međuvremenu obišao mnoge planine, i više i opasnije i teže i poznatije,

DARKO GRUNDLER, Kutina

iz glave mi nikako ne izlazi slika stjenovitog Malog Troglava. Kada se nenadano ukazala mogućnost da se priključim planinarskom društvu "Zagreb Matica" 9. i 10. listopada 1999. godine na izlet na Cincar i Troglav, dvojbe nije bilo.

Povućete li na zemljovidu ravnu crtu od Knina do Livna i potražite polovište tako dobivene dužine otkrit ćete Troglav (1913 m). Udaljen 35 km sjeverozapadno od Livna i isto toliko jugoistočno od Knina, Troglav nadomnočno nadvisuje okolinu i ističe se svojim strmim stjenovitim vrhovima. Na sjeveru nadgleda prostrano i ravno Livanjsko polje, a na jugu se strmoglavljuje u Peručko jezero. Društvo su mu Kamešnica (1855 m) na jugu i Svilaja (1508 m) na jugozapadu, Golija (1890 m) na istoku i Šator (1873 m) na sjeveru. Vrh Troglava nalazi se u Bosni, nekoliko kilometara od granice s Hrvatskom³, pa su ga mnogi planinari zabludom smatrali najvišim vrhom Hrvatske⁴. Pogledate li s vrha Troglava na zapad, pozornost će vam privući travnati stožac na obzoru. To je Cinar (2006 m), sjeverozapadno

Cincar (2006 m) s Kruga

Pogled s Cincara

od Livna i četrdesetak kilometara zapadno od Troglava.

Dvije su to potpuno različite planine. Cincara je visoki, izdvojeni travnati stožac, koji se Zdiže s visoravni Kruga povrh Livna. Iako se treba uznojiti za uspon na vrh i iako mu je visina poštovanja vrijedna (2006 m), u posjetitelja izaziva divljenje, ali ne i strahopoštovanje. Južno mu je pobočje travnato, a sjeverno šumovito.

"Sjeverne padine Cincara ukrašavala je predivna mješovita šuma smreke i bukve. Iznad nje, skoro do samog vrha prostirao se pojas niske klevovine dajući ovoj planini zagasito zeleni kolorit u plavetnilu neba. Kakav uzbudljiv prizor u podnožju ove gromade što je poput ugaslog vulkana stršila u nebo⁵.

Ako se izuzmu zaostale mine iz nedavnog rata, uspon na vrh nije opasan te je uz više ili manje napora dostupan svakome. Uzlaz smo počeli petnaestak kilometara od Livna, dokle smo se dovezli vojnim kamionima. Uspinjali smo se zatim travnatim sjeverozapadnim Hrptom Cincara s vidicima na sve strane. Dan sunčan, svjež, kao stvoren za planinarenje. Na samom hrpu Cincara bila je u nedavnom ratu obrambena crta,

pa usput nailazimo na ostatke ratovanja: prazne kovčuge od streljiva, samare koji su služili za dobavu svega što je trebalo braniteljima i ostatke nastambi. Iako se u taj sunčani dan Cincara čini s planinarskog gledišta bezazlen, kažu da je "zimi Cincara neprohodan"⁶. Grozna je i sama pomisao kako je ovdje bilo stražariti zimi, u osami i neizvjesnosti. Na vrhu se odmaramo i uživamo u krajoliku: na jugu povrh Buškog jezera Tušnica i Kamešnica, na južnom obzoru moćni bedem Biokova i Mosora, na sjeveru Kupres, na zapadu Golija i iza nje Troglav, sjeverozapadno Šator. Prema Livnu pruža se prostrana travnata visoravan nazvana Kruzi. Ime je možda dobila po brojnim većim i manjim prirodnim kružnim uleknućima. Na mjestu gdje se travnati stožac Cincara počinje uzdizati s Kruga, vide se s vrha ruševine. Domaćini nam kažu da je na tom mjestu Austro-Ugarska svojedobno sagradila dobro za uzgoj ovaca i proizvodnju ovčjeg sira. Od svega je sada ostalo nekoliko ruševnih zgrada i sjećanje na dane kad je umjesto sadašnje pustoši vrvilo od ovaca, ljudi i živosti. Do Begovca ili Begovače, kako se zove to mjesto, spustili smo se s vrha strmim pobočjem Cincara bez markacija i puta. Na Begovcu žedni utažiše žed na izvoru, zbog kojeg je dobro i bilo sagrađeno na ovom mjestu.

"Doznali smo da zimi znade na ovom mjestu napadati snijega toliko da se od tih baraka vide samo krovovi"⁵

Da bi se od Begovca stiglo do Livna treba prijeći visoravan Kruzi, što je potrajalo duže nego nam se to činilo s vrha. Na cijelome tom putu, na prostranoj i travom bujnoj visoravni, vidjesmo tek nekoliko grla stoke i ponekog čovjeka. Prije nego se visoravan strmo obruši u Livanjsko polje lijep je pogled na Livno i okolicu. U Livno stigismo u noć, umorni i zadovoljni.

I dok pogled na travnati Cincara budi milinu i blagost, u Troglavu nikakve blagosti nema. Sve je tu surovije: bezvodan je, veća je muka uspeti se do vrha, ima mjesta gdje su provalije uz stazu smrtonosne, a i zaluta se mnogo lakše nego na Cincaru. Uostalom, ni alpinisti se ne stide uspona na Troglav³. Mi smo se uspeli sa sjeveroistoka iz sela Sajkovići, ali je uspon moguć i s dalmatinske strane. Otvorenim teretnim kamionom u dvije smo se skupine prevezli nekoliko kilometara šumskom cestom do početka uzlaza. To je bila

nadasve zabavna vožnja jer su nas grane drveća svako malo lupale po glavi. Nemajući se za što uhvatiti, kotrljali smo se kao krumpiri pri svakom zavoju, nenadanom poskakivanju ili naglom kočenju kamiona. I onda, na kraju vožnje, kad se još pod dojmom pogleda na stjenoviti vrh i zabrinutosti domaćeg vodiča hoćemo li svi moći do vrha, ugleda oznaka da do vrha ima četiri sata uzlaza. Postaje jasno da s Troglavom šale nema. Staza se isprva strmo kroz šumu uspinje pobočjem, da bi nakon približno dva sata izbila na sedlo između Malog Troglava i Troglava. Odavde nadalje šume više nema, pa su sljedećih sat i pol vremena, koliko treba do vrha, vidici otvoreni na sve strane. I dok smo se dan prije na vrhu Cincara izležavali na toploj travi, čim smo izašli iz šume Troglav nas je dočekao pokriven snijegom. Do vrha treba prijeći dva malo niža vrha (odatle valjda ima Troglav). S vrha nezaboravni vidici: Dinara, Svilaja, Golija, Šator, Velebit, Biokovo, otoci, more ... Pod nogama provalića sjevernih stijena Troglava i ona slika točila ispod Malog Troglava koju sam tako dugo nosio u glavi. Vremena na pretek. I to vremena o kakvom planinari sanjaju: sunčano, bistro, vidici do obzora. Odmaramo se, sunčamo, ručamo, fotografiramo, uživamo. I onda, kako se kome duša nasitila ljepote, istim putem natrag.

A vile Zatočnice? Pri silazu s vrha, negdje na pola puta, tik uz stazu na snijegu ugledah zmiju. U prvi tren pomislih da je uginula, ali izbliza vidjeh da se miče. Zmija, ili bolje rečeno zmijica, nije bila duža od pedlja, ali ipak - bila je zmija, bila je živa i bila je na snijegu. Bila je dakle vila

Zatočnica. Pokazah je Ivici, koji je naišao, a zatim je i fotografirah. Nažalost fotografija je mutna i nije za objavljivanje.

Do ulaska u šumu spuštali smo se kako je tko znao i umio pa je nas nekoliko krenulo prečicom. Nakon nekoliko koraka ugledah ponovno zmiju. Ovaj puta ne na snijeg već na kamenu, uz to mnogo veću. Pravu pravcatu šarenu zmiju dugačku metar i pol. Ili mi se to tako učinilo jer stručnjaci kažu:

"Poskok - pepeljasto sive boje, koja, ovisno o tlu na kojem obitava, može biti žučkasto do pepeljasto smeđa. Glava mu je trokutasta, s roščićem na vrhu nosa. Duž cijelog tijela sredinom leđa proteže se tamna vijugava pruga. Naraste do 90 cm u duljinu. Ričovka - glava je široka, trokutasta i plosnata. I ona ima vijugavu tamnu prugu duž leđa. Boja tijela ovisi o okolišu gdje boravi i može biti sivkasta, žučkastosmeđa, pa i crna. Naraste do 80 cm."

Ne znam kojeg je roda bila, ali bila je šarena i u mojim očima nimalo bezazlena. Ovaj puta se nisam usudio fotoaparatom približiti baš previše. Fotografija je uspjela, ali se vidi da je snimano iz pristojne udaljenosti. Da je ova zmija bila ozbiljnija od one prve bilo mi je jasno. Kada sam zmiju pokazao planinarki koja je naišla, ona vrisne i odskoči unatrag iako je bila na sigurnoj udaljenosti. Neki su zaključili kako ja privlačim zmije, što me, moram priznati, nije previše oduševilo. No, za taj izlet to su bile sve zmije što sam ih vidio.

Na vrhu Troglava (1923 m)

Većina ljudi zazire od zmija. Jedan od onih koji ih se nije bojao bio je pokojni planinar i novinar Vladimir Horvat, graditelj 500 stuba na Medvednici. Evo jedne od njegovih brojnih anegdota:

"Na Oštrcu sam naišao na poskoka. Sunčao se na kamenu i izgledao kao da je mrtav. Neki drski mrav popeo nu se na hrbat i žurio duž crne krivulje prema roščiću, uspravljenom na vrhu glave. Kada je stigao do zmijskog vrata ona se naglo trgla i zbacila ga sa sebe. Za kratko vrijeme stvar se ponovila, ali kod trećeg zadirkivanja poskok više nije mogao izdržati škakljanje mrava te se laganim puzanjem uvukao pod korijenje stabla."⁸

Ostavismo zmije neka plaše ostale planinare i nastavismo prema autobusu. Silaz se otegnuo, pa je već zamračilo kad su posljednji planinari stigli do ceste. Na povratku, u autobusu punom zadovoljnih, umornih i raspjevanih planinara, počeo sam sumnjati jesu li to bile vile Zatočnice. Nisam dugo razmišljao kad - autobus stane. Stane i ni makac. U Bosni, usred noći s nedjelje na ponedjeljak, daleko od naselja, mehaničara i nade da ćemo uskoro nastaviti put. Vozač nije imao ni alata niti dijelova za popravak. Neki planinari povadiše CRONete i VIPNete, ali na tom mjestu nije bilo prijema. E, sad više nisam dvojio glede vila Zatočnica i bilo mi je jasno da je to njihovo djelo. Na svu sreću planinari su vesela čeljad, pa

nije bilo panike niti previše gundanja. Pljuštali su prijedlozi kako se izvući iz ove nezgode: za popravak upotrijebiti ženske čarape, otići ovamo ili onamo tražiti mehaničara (kako i koga?), dozvati novi autobus (kako i koji?) itd. Svakih pola sata naišlo bi neko vozilo pa bi vozač i poduzetni planinari koji su se bavili popravkom, čas posudili ključ broj 13 (ako se dobro sjećam) ili tražili savjet kako se izvući iz nezavidnog stanja. Kad bi naišlo koje teretno vozilo nagovorili bismo ga da zakvači autobus i tegli ga, ali bi na prvoj uzbrdici svaki odustao. Na kraju je naišla i policija koja se zadovoljila time da osvjetljava svojim farovima pokušaje popravka. Spas smo na kraju dočekali od hitne pomoći koja je sasvim slučajno naišla i dala vozaču nesretni ključ broj 13 i plastičnu cijev koja se rabi za infuziju, a koju je vozač iskoristio kako bi zamijenio neispravno brtvilo. I tako, nakon nekoliko sati krenusmo dalje. Dalje nije bilo zanimljivo. U Zagreb stigismo u jutarnje sate, taman da se presvučemo i odemo na posao.

To što je ipak sve sretno završilo, pripisujem činjenici da su bile samo dvije vile Zatočnice (po propisu treba ih biti sedam) i da je i od te dvije jedna bila tako mala da me se nije previše dojmila. Strah me i pomisliti što bi bilo da smo sreli onih pravih sedam što ih spominje Ivana Brlić-Mažuranić.

LITERATURA

1. CD-ROM, **Klasići hrvatske književnosti - epika, ROMANI**, novele, ALT F4 d.o.o. - Bulaja naklada, Zagreb, Radnički dok 8, ISBN 953-6737-00-0, 1998.
2. Željko Poljak, **Planine Hrvatske**, planinarsko-turistički vodič, Planinarski savez Hrvatske, Zagreb, 1974.
3. Željko Poljak, **Hrvatske planine**, planinarsko-turistički vodič, Golden marketing, Zagreb, str. 517-522, 1998.
4. Vlado Jelaska, **Na Troglavu i Šator planini**, Naše planine, 10-12, str. 346-349, 1953.
5. Zlatko Cvitanović, **Šatoru i Cincaru u pohode**, Naše planine, 5-6, str. 100-101, 1990.
6. Mehmed Šehić, **Planine zapadne Bosne**, Naše planine, 9-10, str. 182-188, 1971.
7. Berislav Banek, **Otrovne životinje i biljke**, Hrvatski planinar, 5-6, str. 122-123, 1994.
8. Vladimir Horvat, **Susreti sa životinjama**, Naše planine, 3-4, str. 51-60, 1962.
9. Ante Grimani, **Kamešnica - Cincar**, Naše planine, 9-10, str. 284-285, 1952.
10. Vlado Jelaska, **Profili**, Naše planine, 11-12, str. 275-276, 1961.
11. Ivica Kapor, **Troglav**, Naše planine, 11-12, str. 261, 1969.
12. Frano Donadini, **Zimski uspon na Troglav**, Naše planine, 11-12, str. 289-292, 1970.

U srpnju sunce je bilo opako. Pržilo je nemilice, tjerajući me da se upitam jesam li izabrao pravi trenutak za trošenje svoje teško skupljene energije. Godila mi je samoća i crv avanture i neizvjesnosti. Blag okus treme pred sutrašnjim odagnam sjećajući se riječi starijeg planinarskog kolege - to je normalno. Svaki takav ili sličan samotani uspon bio je uspjeh svladavanja samoga sebe i svojih strahova. Prije dvadesetak godina bilo je drugačije, bar polovicu sam svladao i povremeno se osjećam dobro zbog toga.

Parkiram na parkiralištu pored Ruske kapele na putu za Vršič. Otkad je izgorio sjenik uz cestu iza "Erike", treba se snalaziti na druge načine. Dok sam spremao ležaj u autu, priključu mi se obitelj Nizozemaca u autodomu i nekoliko Nijemaca, malo viška živosti za moje sanjalačko raspoloženje ispod sjevernoga prednjeg okna Prisojnika. Kratko prelistam vodič, pogledam kartu i bacim se u vreću pored složenog i spremnog ruksaka. Odlutam u daleke svjetove.

Sat me izbacila iz daleke odsutnosti od stvarnosti. Kao i uvijek, progledam pomalo nevoljko. Bilo je rano jutro, divno vedro jutro u Alpama. Sasvim tiho, iz obzira prema zapadnom svijetu, izvučem se iz improviziranog kreveta i otisnem prema Mihovom domu (1085 m), pa onda spustim do Pišnice. Hodam lijepom stazom do Koče v Krnici. tišina, hladovina, mir. Uživam u tim prvim, laganim koracima. Sinoć sam pažljivo pregledao naprtnjaču i izbacio sve moguće viškove iz nje, pa sad kročim pod prilično lakim teretom. Nigdje ni žive duše! Bio je ponedjeljak, namjerno izabran dan.

U Krnici pijem čaj, ne iz potrebe, već radi ugodaja. Mlada djevojka me poslužuje, ljubopitljivo me promatrajući. Svjestan sam da sam još samo jedan od stotine koji ovdje prođu - alpinisti, avanturisti, rekreativci, šetači, čudaci, pjesnici. Svatko od njih, ili od nas, traži nešto u tim očaravajućim brdima, stijenama i ponorima.

Lagano gazim dalje. Travno brdo, srećem pticu kojoj ne znam ime, uživam zajedno s njom. Svejedno tko je, sve je dio priče. Škratica me štiti od sunca, a Kriška stena iznad mene izaziva

strahopoštovanje. Razor, Kriška stena i stijene Dovškog Gamsovca tvore kutak divlje, razorne ljepote i samoće. Malo krdo divokoza nestaje među stijenama a osama postaje divota i patnja. Ulaz u Stenu tajanstven je i hladan. Gledam, i osjećam blag drhtaj negdje u sebi. Slika i osjećaji su nestvarni, tako daleki od uobičajenih životnih trenutaka. Zastajem, pred veličinom ovog otkrića u sebi. Gledam katedrale oko sebe i ispitujem se, mogu li biti dio toga, mogu li biti bar na trenutak zrnice ove pustinje? Zurim, tražim se i osjećam veličinu tih kratkih trenutaka svoga života. Slutim da sadašnjost, baš sada, prevladava sve prošlosti i budućnosti. Živim samo u ovom djeliću vremena.

Kamenje što se kotrlja pod nogama hitroga mladog Slovenca prene me iz sadašnjosti, vraćam se u stvarnost, Prelazim iz jednog svemira u

drugi. Kratko se pozdravimo i životi su se mimoišli. Nemamo još puno, rekao je, a ja samo kratko kimnem glavom. Razumjeli smo se, dva putnika, usamljenika u ovoj divljini, monumentalnoj okolici naše životnosti. Bio je brz, prebrz za mene. Malo sam mu onako ljudski pozavidio na njegovih sat-dva od kuće, prema mojih 500 kilometara. Jesam li time opravdavao što nisam dovoljno jak ili sam uistinu samo obično zavidan? Nije mi se sviđjelo ni jedno ni drugo, ali bar sam prepoznao čovjeka u sebi.

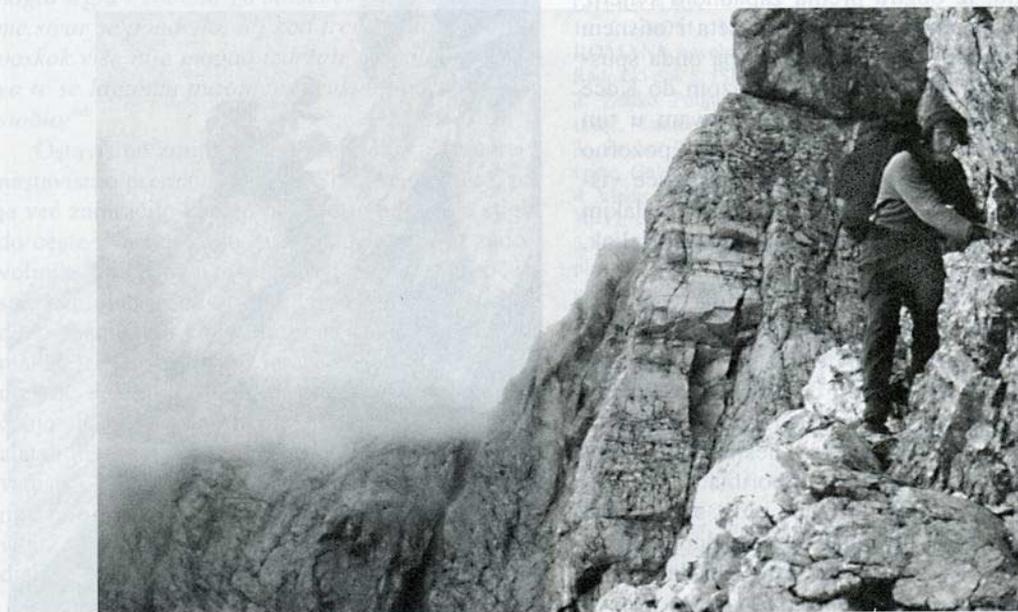
Otišao je, gledao sam ga kako ulazi u Stenu, prateći njegove prve oprezne korake da vidim što me čeka. Došavši na njegovo mjesto sretan sam što sam na ulazu nakon tri sata hoda, ne baš uvjereno sretan zbog onog što me čeka, nesretan što nisam sam i sretan što bar nekog ima negdje u blizini. Ipak me užitak trenutka ne napušta. Iznad mene je Križka stena na nekih 2300 metara, očekujući me, tako si bar zamišljam. U stvari, jasno je da me nitko ne očekuje. Surovo stijenje i hridi, ponori, tvrd snijeg i sunce negdje tamo daleko gore samo su nijemi svjedoci mog usamljeničkog doživljaja. Na trenutak kao da osjećam blag podsmijeh planine - što tražiš mali ranjivi komadiću? Osjećaj je vanzemaljski i beznadan. Sam sam izvan sebe, ali ipak spreman da opstanem. Htio bih vidjeti još poneku ljepotu i nakon danas. Potreba da živim, gledam i uživam

natjera me na pokret.

Stavim kacigu i drhtaj tijela pretvorim u korake. Uspinjem se. Uske police, mali oprimci, poneka sajla ili klin, metri se nižu sasvim polako. Hvatam se u djelićima bića da se bojim, a onda hladna iskusna misao štovatelja planina zavrišti da s tim treba prekinuti. Odmah se okrenem svom kamenu, svojoj stazi, i dalje sve sigurnije prelazim i prolazim. Okret, užitak da sam visoko, da sam u katedrali, da sam tako sam, a da sam tako blizu čovjeka. Sve, baš sve bilo je ludo, ludo dobro. Potraga za unutrašnjim mirom uspijeva mi, opipljivo se mijenjam. Strah prelazi u sigurnost, a igra sa svojim bićem uspješna je.

Izlazak na sunce, izlazak iz Stene. Zadnje korake doživljavam kao osjećaj uzvišenog uspjeha, sebe i života. Kad sam se spustio na kamen uživajući u svom oduševljenju, ugledam svog prethodnika na Bovškim vraticama. Je li me čekao ili je htio vidjeti hoću li uspjeti? Bojao se za mene, htio pomoći ako ureba? Pokušao sam vjerovati u to, i poslije svega bio sam neko vrijeme sretan.

Na Pogačnikovom domu trebao sam se sastati s prijateljima, Dalibor i Mladen doći će da podijelimo uzvišene trenutke koje ne znamo prenijeti na druge, treba ih doživjeti. Dalje sam šetao opušten, iako je sunce opako grijalo.

IZNAD OBLAKA

"Triglav 99"

SLAVKO LUPOGLAVAC, Kutina

Četvrtak je predvečer. Hitamo po Ljubljani u potrazi za video kazetama za našu kameru. Već smo htjeli odustati, kad ih napokon pronalazimo u jednoj trgovini. Ipak ćemo snimati. Jurimo dalje prema Krmi, mrak se spustio, vozimo kroz šumu prema Triglavu. Prolazimo Kovinarsku koču i začas je kraj ceste.

Noć provodimo na podu neke šupe, ali za nas je to hotel s pet zvijezdica jer vani pljušti kiša. U jutro nas budi cvrkut ptica. Otvaram vrata šupe - dobro je, više ne pada. Oblak je svuda oko nas i tmurno je. Brzo pojedemo doručak, pa pokret. Idemo gore pa makar i po kiši!

Vrlo brzo smo na granici snijega (1300 m). Mokar je i puno se propada. Raspoloženje je loše

jer se ništa ne vidi. Kao da smo u kotlu u kojem se kuha gulaš. U skloništu na 1700 m je ručak, još uvijek u oblaku, a pola sata poslije, kao u nekoj bajci - ispred nas plavo nebo, sunce i blještavilo snijega sve do vrha Triglava. Sve postaje nestvarno. Gusti oblaci ispod nas prave crtu u kontrastu sa čistim nebom i stijenama obasjanim suncem oko nas. Vjetar ponekad jače puhne i opet se nalazimo u oblaku, kao da nas neka snažna sila vuče u drugi svijet, no samo nakratko. Taman toliko nam treba da se popnemo pedesetak metara gore, iznad oblaka u svijet sunca, snijega i stijena. Napokon je tu planina kakvu volimo. Nagrada za sve strahove i nade iz doline. Hodamo polagano jer imamo vremena. Želimo uživati

u svakom trenu ovako savršenog dana. Pijemo topljeni snijeg i jedemo domaće kobasice. Možda su malo preljute, ali snijega ima, pa uživaj. S visinom vidici se šire. Vrhovi iz mora oblaka, znani i neznani, ali svi lijepi, vrijedni pažnje i čestih pogleda. Pitam se, hoćemo li s Kredarice vidjeti Grossglockner. Zrak je tu gore čist, tako postoji velika nada.

Na pitanja prijatelja koji nisu nikada bili ovdje koliko je još uspona, odgovaram s malo šale dodajući bar jedan sat. Na klupi ispred doma ostavljamo ruksake. Napokon rasterećenje. Šetamo okolo gledajući stazicu što vodi od doma na Mali Triglav. Strma je i opasna, no tamo ćemo sutra ujutro. Nakon čaja i kave u toplom domu, čekamo da sunce oboji crvenilom vrhove pokrite snjegom, a tada počinje magija prirode. Uzimamo fotoaparate, odlazimo na vidikovce pored doma, plešemo, slikamo se i valjamo po snijegu. Vraćamo se u dom na spavanje jer ujutro rano ustajemo.

Sunce još nije izašlo, a mi smo već budni. Nekako nam se ne da iz toplih vreća, no moramo se požuriti dok je snijeg još smrznut. Nakon krat-

kog doručka izlazimo na tvrdi snijeg.

Škripa dereza, udarac cepinom, sunce nas pozdravlja prvim zracima. Penjemo se polako, dobro je, ima dosta snijega pa je staza koliko toliko sigurna, no treba biti oprezan. Na vrhu je posve ludo jer je Aljažev stup pod snijegom. Viri samo metalna zastavica. Đuri je ovo najviši vrh pa ga krstimo užetom i svi se smijemo, baš je veselo. Za proslavu otvaram konzervu Zlatorog piva.

Vidimo Grossglockner, negdje tamo je Grossvenediger i još puno neznanih vrhova. Na vrhu se zadržavamo dugo jer je mirno i toplo, a vidici su prekrasni. Spust do Kredarice opasan je zbog mokrog snijega, no ubrzo smo u domu. Pozdravljamo se sa Slovencima, pa krećemo dolje kako bismo još za dana stigli do auta. Trčimo po snijegu, a kada netko padne i zaroni u dubok snijeg ili se sklizne po stražnjici niz strminu, svi se od srca smijemo. Najljepše je biti s prijateljima u planini gdje ima samo veselja i smijeha, gdje smo s prirodom, pa sve brige i žalosti ostaju daleko od nas, dalje od svih vrhova što ih vidimo i kojima se uvijek vraćamo.

SJEĆANJA NA MAGLIĆ I OKO NJEGA

Pročitavši prikaz knjige "Crnogorske planine - putopisi i zapisi" u broju 2/98, pritisnut nostalgijom za davnim planinarskim putovanjima po tim izvanredno lijepim planinama, sa sjetom se prisjetih raznih zgoda i zgodica. Rado sam odlazio na tromeđu Bosne, Hercegovine i Crne gore i doživio tamo mnogo lijepih trenutaka. Evo ih nekoliko!

Bosna je na me, dok je nisam upoznao, nekako zastrašujuće djelovala. Razlog je tome bila moja baka koja je znala poneki put onako za sebe pjevušiti:

Sarajevo i Bosna,

Idu momci iz rata,

Svaka j' majka žalosna

Jerbo tamo vode nema,

Krvi do koljena.

Ja dječacić, koji praktično od svog sela Vrata u Gorskom kotaru i koji kilometar dalje, ništa drugo nisam vidio ni znao, shvaćao sam to onako doslovno. Ta me pjesmica u duši pratila na svim planinarenjima širom Bosne. Kada sam je spominjao svojim bosansko-hercegovačkim planinarskim kolegama, nitko je nije opovrgao. Najčešći je odgovor bio:

- Znaš, bolan, ima tu mnogo istine.

Nažalost, protekle godine to su potvrdile.

Maglić - 2386 metara. Sjedimo na tom očaravajućem vrhuncu. Posvemašnja tišina. Što je rijetkost, čak nema ni daška vjetra. Muk, uživamo *u vidicima kojih se čovjek nagledati ne može.*

Grickamo svoju "logistiku" iz naprtnjača. Najednom Meho, član PD "Bjelašnica" iz Sarajeva, prekine taj posvemašnji muk:

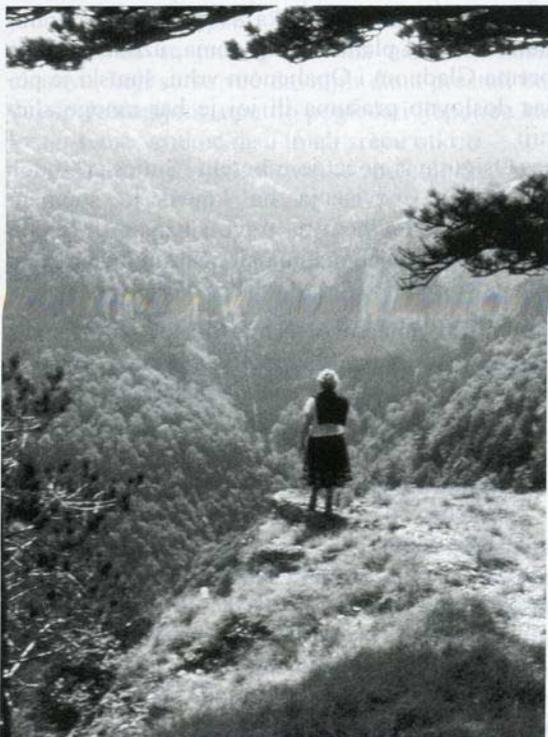
- Znaš, bolan, čiste Haso i Suljo septičku jamu. Došo vakat (vrijeme) za marendu. Haso sjeo i jede, a Suljo nekom močugom vrti po jami. Koji ti je šejtan (vrag) Suljo, sjedi i kusaj, kaže Haso. Ma pala mi jakna u jamu. Ama pusti jaknu, i onako više nije bila ni za što. Ma nije meni do jakne već do bureka u njoj, kaže Suljo.

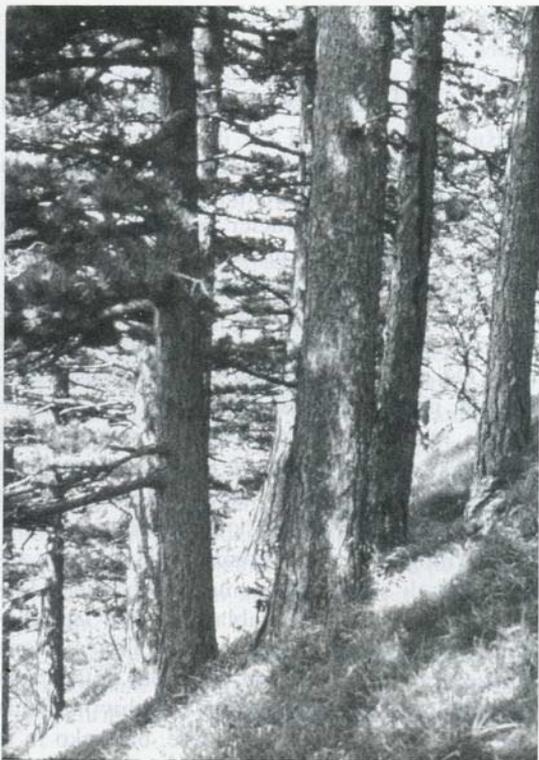
U povratku s Maglića, nedaleko od Dragošedla, odvojim se od društva. Razlog - htio sam proći kroz Perućicu. Često sam slušao da je Perućica još jedina prašuma u Europi, a ja kao ja,

MILJENKO PAVEŠIĆ, Ogulin

moram to vidjeti. Autobus ode, a ja ostadoh sam na rubu prašume. Spuštam se slabo uhodanom stazom ka potoku Perućici koji protječe središnom te prašume. Očekujem nešto slično opisima onih afričkih ili južnoameričkih prašuma. Uskoro, eto i Skakavca, lijepog vodopada Perućice. Stvarno skače i preskače preko kamenih stepenica. Od njegova podnožja staza je malo bolja. Hodam, gledam i osluškujem šumove i zvukove jer su me "znalci" upozorili na opasnost od medvjeda. Možda sam zbog tih upozorenja malo i pobrzao, najednom se nađem na obali rječice Sutjeske. Prašuma je, znači, iza mene!

Ne mogu reći da Perućica nije lijepa i zanimljiva, ali sam ostao pomalo razočaran. Očekivao sam gorostasna stabla, povijuše isprepletene u krošnjama stabala, polumrak i sva ona prašumska čuda. U mome Gorskom kotaru i na Velebitu ima znatno ljepših i dojmljivijih šuma koje znatno više liče na prašume, bar kako ih ja

shvaćam. Na domak Kleka, svega dvadesetak minuta hoda od planinarskog doma, uzduž grebena prema Gladnom i Opaljenom vrhu, šumski je pojas doslovno prašuma ili joj je bar mnogo sličniji.

Osiguravši noćenje u hotelu "Sutjeska", odoh do manjeg uzvišenja na kojem je spomenkosturnica. Sjednem na travu i uživam u ljepoti ljetnog sutona. U mislima planinarim jučerašnjim i današnjim stazama Maglića i Volujaka. Kameniti usovi Snježnice i Dragoš-sedla, pomalo se gube u noći što se prikrada. Najednom, ugledam seljački obučenu ženu koja prilazi stazom ka kosturnici. Malo ide, stane, osvrće se i tako stalno. Dođe do mene, pozdravi i kaže:

- Znaš li ti kako se zovu ova brda?
- Znam, odgovorim.
- Daj mi reci!

Ja joj rečem i rukom pokazem svako ponasob. Upitam je zašto je to tako zanima.

- Znaš, ja ti sastavljam pjesme pa mi treba znati gdje je što i kako se zove.

- Zašto si došla sada u sumrak, što ne dođeš danju kada se to sve mnogo ljepše vidi?

- U sumrak je to nekako ljepše, ja to tada mnogo jače doživljavam, sve to nekako u mene ulazi.

Zamolim je da mi recitira neku svoju pjesmu. Spremno mi ih nekoliko izrecitira, i to vrlo tečno, no sve u onom stilu: Mujo kuje konja po mjesecu...

Ponudim joj da ću napisati imena svih tih brda i planina. Mnogo ih je, neće sve upamtiti.

- Ne znam ti ja čitati.

Ja joj ipak napišem, neka joj netko pročita, jer će zaboraviti te brojne nazive. Ona uzme "tefter", zahvali mi i ode.

Tijekom narednih godina nekoliko sam puta dolazio na to mjesto i uvijek se prisjetio toga susreta. Nažalost, nikad je više nisam susreo.

Drugog dana čekam autobus za Mostar. Vidim na drugoj strani ceste kako na travnatoj rivini sjedi naočit stari Bosanac. Izvadio duhan kesu, rastvorio je, nadignuo zlatno-žutu škiju te mota cigaretu. Ne cigaretu, nego cigarčinu. Vadi prastari upaljač, ognjilo, kremen i gubu. O takvom sam "upaljaču" samo slušao, nikada ga nisam vidio. Pridem, pozdravim i sjednem pored njega. Za to je vrijeme on otpuhnio nekoliko dimova debelih kao mačji repovi. Zamolim ga da pogledam tu "mašineriju". Bez riječi pruži mi svoj pribor. Razgledam, pa ga zamolim da mi pokaže i objasni kako se upotrebljava. Nakon toga otprve mi uspije upaliti gubu. Bio sam presretan, sretniji nego pri prvom usponu na Maglić.

U daljem razgovoru, saznaviš što ja tu radim, kaže mi:

- Ako želiš sagledati sve ovo, popni se na Beš Kitu, nećeš požaliti.

Jasno, objasnio mi je kako se dolazi do te Beš Kite.

Naredne godine, supruga mi Blanka i ja popesmo se na Beš Kitu. Ne samo da je vidik prekrasan, već je i sam vrhunac izuzetno lijep. Na padini rastu rasni primjerci bijelog bora, a travnjakom rasuli se vrganji.

Dugo smo sjedili i uživali u jedinstvenoj ljepoti nedirnete, bolje rečeno nenarušene prirode, uživajući u izvanrednim vidicima. Stari je Bosanac bio u pravu, i danas sanjam Beš Kitu.

Na sreću, na prostorima Maglića, Volujaka i Zelengore nije bilo ratnih djelovanja proteklih godina. Možda ipak jednom krene planinarski autobus ka Lokvi Dernečiste - nikad se ne zna.

PRVI PUT POD ZEMLJOM

Nikada nisam voljela mračne i tamne prostore. Slušala sam speleologe kako oduševljeno pričaju o tajnama podzemlja i ljepotama koje skriva duboka unutrašnjost. Nisam mogla vjerovati da može biti ljepše duboko u tami zemlje nego gore na suncem obasjanim vrhuncima, s pogledima koji se pružaju daleko u beskraj. Prekrasan sunčan dan, ili kišoviti i maglom ovijeni, svedjedno. Važno je biti vani, sjedinjen s planinom i šumom, okružen zelenilom i kamenom.

No kako svatko voli ono što voli, tako sam i ja vlagu i hladnoću prepustila onima koji ih vole, a sama sam se držala onoga što je meni ljepše i draže. Svaki pokušaj da me društvo povede "dolje" tvrdokorno sam odbijala jer mi se činilo gubljenjem vremena dan provoditi u mračnoj, vlažnoj, hladnoj, jednom riječju odbojnoj jami, rupi, pećini ili špilji. Vani je još toliko mjesta koja ne vidjeh i toliko još vrhova na koja se ne popeh, dolina koje ne prijedoh.

I dok bi moj suprug istraživao podzemlje, ja sam, čekajući da izađe, po okolnim brdima uživala u sunčanom nadzemlju. Nisam se dala nagoovoriti i "sići". "Prekrasno je dolje, puno špiljskih ukrasa, stalaktita i stalagmita, hodnika" (i vrag zna čeg sve ne), uvijek su oduševljeno pričali, istovremeno izlazeći premoreni, iscrpljeni, zamazani, smrznuti, blatni, mokri i poderani. Lijepog li mi "užitka", samo nek uživaju! S vremenom, prestadoše me uvjeravati.

A onda se, prije dvije godine, moj suprug vratio s nekog speleološkog istraživanja u okolici Slunja. Pojavio se s onom prepoznatljivom strašću i žarom u očima kao kada ispenje neki novi smjer i oduševljeno prepričava detalje i opisujući napor i težinu, sretan što je još jednom svladao i stijenu i sam sebe. Osjetila sam i znala da tu nešto "nije kako treba". On je zapravo alpinist i tek usputni speleolog i nikada se još nije vratio iz špilje ili jame s takvim oduševljenjem.

Bila je to posve nova špilja, za koju su slučajno doznali. Branku je pričao neki prijatelj kako u blizini njegove kuće ima pećina u koju, kad je voda velika, uđe, recimo, neko deblo i onda ispliva u Koranu. Nalikovalo je to onim pričama

MIRJANA IVASIĆ, Karlovac

da je babi palo klupko vune u jamu u Zagrebu, a pojavilo se u Sisku i slično. Ponešto za šalu, a ponešto ipak i iz znatiželje, okupili se članovi SO "Dubovac" jednoga poljetnog vikenda 1997. godine na veliku "ekspediciju" u Slunj.

I tako je počelo. Špiljski sustav Matešićka bio je otkriven. Prvi puta došli su u špilju otprilike do polovice i morali se vratiti. Voda je bila velika, a ni oprema nije bila dostatna za cjelokupno istraživanje. Sljedeći vikend prošli su je cijelu. A poslije još bezbroj puta. I od tada slušam o neobičnosti te špilje koja ima ulaz i izlaz, kroz koju teče potok mjestimice čineći slapove i izlazi na samu obalu Korane. Taj je podzemni potok valjda jedna od najljepših i najzanimljivijih pritoka ljepotice Korane. Gornja etaža kanal je s kojeg možete kao s nekog balkona gledati one ispod sebe. Uglavnom je ravna, bez puno penjanja, silaženja i preskakanja. Ni posebno teška, ni prelagana, zahtjevna taman toliko koliko je potrebno za nekoga tko prvi put kroči u podzemlje, jedna je od najljepših. Toliko su lijepoga o njoj napričali da se jednog vikenda nekoliko naših članova, koji su se već davnijih dana prestali baviti speleologijom, uputilo pogledati ljepoticu karkvu u svoje vrijeme nisu imali sreću otkriti.

Posljednje dvije karlovačke speleološke škole u svom programu obavezno imaju i Matešićku. Svi koji je posjete, vrte se puni dojmova o nečem divnom, drugačijem, neobičnom. Toliko sam se naslušala pohvala o tom špiljskom sustavu, kupanju u podzemnom potoku i poslije na izlazu u Korani, da odjednom nisam mogla odoljeti. A kada je ovogodišnja speleološka škola najavila izlet u Matešićku, znala sam da ću poći. Jednostavno - morala sam je vidjeti i doživjeti. To čudo prirode moram i ja, zagriženi zemljoljubac planinar, istražiti.

Špilja se nalazi nedaleko od Slunja. Krenete odmah poslije poznatog Slunjskog mosta cestom lijevo prema selu Furjani. Otprilike u trećem kilometru (kod visoke katnice, a odmah poslije odvojka za selo Matešići, na lijevoj strani), parkirajte automobil. Spustite se niz obronak na dno drage. Ispod stijene, na kojoj su članovi SOD-a

uredili vježbalište, ulaz je u špilju.

Nakon gotovo dvadesetak godina iščekivanja pred jamama da izađu zdravi i čitavi svi koji su i ušli, sada napokon i ja pripadam onima koji ulaze. Mogu li ja to uopće? Pojma nemam o speleološkim tehnikama, uporabi karbitke i tisućama sitnica koje morate poznavati ako se odlučite za višesatni podzemni boravak. Uvjeravaju me da mi ništa od svega toga neće biti potrebno. Ne preostaje mi ništa drugo nego da im vjerujem kad sam već donijela odluku da idem unutra. Istovremeno, počeo se kititi kao božićno drveće - overall, kaciga, svjetiljka, gumene čizmetine, rukavice... Visoke gumene "buće" i debele gumene rukavice meni su strašno nezgrapne. Sama sebi sličim na Marsovca. U tome neću moći hodati! Kaciga se naherila na desnu stranu i čini mi se da me vuče težina karbitke. Nije to za mene! U stvari, sram me priznati, užasno me strah! A ne znam čega. Valjda me zato i jest strah?! Uglavnom, sve je to prekomplikirano objasniti.

Ipak, spremna za veliku avanturu upućujem se prvi put pod zemlju. Osjećam se poput djeteta kojemu je obećana neka lijepa igračka pa je sad nestrpljivo očekuje i boji se da su ga odrasli možda opet prevarili. Bojim se da mi se neće dopasti u hladnoj utrobi zemlje, daleko od vanjskog svijeta, svjetla, sunca i života uopće.

Prvi metri prolaze u gotovo paničnom zirkanju u onu sve udaljeniju svijetlu točku iza leđa. Onda dolazi usko provlačenje kojih metar, metar i pol, po mojoj procjeni, pa zavoj udesno, i one svijetle točke iza leđa više nema. Ali začudo, nema više ni straha! Kapljice vode pod svjetlom plamička s kacige sjaje tisućama iskrica. I nikada nisu iste! Kako god trepnem, kako pomaknem glavu, zasjaje jače ili slabije, titravo, nježno, neopisivo. Pogled u širok, oblim stijenama praćen hodnik što se pruža daleko dokle god dopire svjetlo moje i suprugove karbitke, ne budi u meni strah. Naprotiv! Ona poznata želja "vidjeti što je naprijed", iza onog zavoja, preko onog vrhunca, iza onog dolca, javlja se i ovdje.

Počinjem razumijevati zašto se voli ova, doista posebna špilja. Ispunjava skoro sve one skrivene dječje snove i želje koje uvijek čuče u svakom od nas, samo to ne želimo pokazati i priznati. Nije primjereno godinama koje slažemo na leđa i poslušno svuda nosimo sa sobom. Slobodno se bude ovdje, u čarobnoj špilji svačijeg

djetinjstva. Ovdje opet u gumenim bucama gacate kroz potok što teče hodnikom kao nekad u djetinjstvu po kišnim lokvama. Ovdje širom otvorenih očiju i napeta sluha očekujete silnog zmaja vatrenih očiju, a ustvari gledate rasvjetu svoga špiljskog suputnika. Mašta može i smije sve što se inače na danjem svjetlu čini neprimjerenom ili nezgodno.

Na gornjoj etaži zadivljuje me stijena koja cijela čini goleme prirodne orgulje. Tu ispitujem svoju izdržljivost i upornost prolazeći kroz uzak kanal pun vode, a da se ne smočim. Istegla sam i ruke i noge ali i ostala suha. Čestitam sama sebi i veselo zašljapam po rubu potoka. Mogu ja to! Što dalje prolazim to se više razbuktava mašta, topi se strah od nepoznatog i raste znatiželja. Vidjeti što je još tamo u tami koju svjetlo karbitke razbija tek toliko da u obrisima naslutim stijene, zavoje, kamene barikade... Ili možda ipak nešto novo, neviđeno, neobično?! Još samo jedan korak i lampa će bolje osvijetliti, jasnije. Još korak, još korak, još jedan, još jedan... i tako satima, a nikad ti ne dosadi. Ono dijete u tebi sve nešto čeka, traži, osluškuje, istražuje, drhti u groznici otkrivanja nekih velikih tajni. Zadivljujuće hučanje potoka što je sve jači i bogatiji vodom, dočarava sliku vodopada kao nečega neprolaznog, neprohodnog. A crv uporne znatiželje kopka i kopka i ne da misliti, ni disati, ni hodati dok se želji ne udovolji i ne krene dalje. Čovjek mora znati što to ima dalje, gdje je i kakav je kraj. A neobičnost, privlačnost i ljepota Matešićke upravo je u tome što je količina vode uvijek drugačija i uvijek pruža osjećaj novog otkrivanja i iščekivanja što je to tamo dalje? Od svog ulaza pa sve do izlaza, kad naprosto uletite Korani u zgrgljaj, nesebično vam Matešićka daje svu neputanu slobodu avanturizma, pustolovnost neočekivanih vodenih barijera, a ipak neku umirujuću dozu sigurnosti.

Nije to baš lako objasniti. Zato je najbolje doći i sam se uvjeriti da tu "nešto ima". I nikad nije kasno, koliko god da imate godina ili koliko god isključivi čvrstozemljohodač bili. Vjerujte mi!

NA "NAJVIŠEM" VRHU SVIJETA

Šetnja po polinezijskim vulkanima

Prof. dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

Nema dosadnijeg planinarenja od uspona na neki vulkan, bio to Ararat, Kilimanjaro ili Popocatepetl. Ne satima, nego danima mukotrпно se uspinješ po pravilu: dva koraka naprijed, jedan natrag. Noge propadaju u vulkansko kršje koje pod nogama neprestano popušta, a uz to čovjeka psihički deprimira osjećaj da je stalno na istome mjestu. Kad god se osvrneš na susjedni vrh, na primjer Mali Ararat, radi procjene koliko si se za sat dva mukotrпно naprezanja uspeo, uvijek ti se čini da se nisi ni pomaknuo. Pa ipak, vulkanske nas kupe neodoljivo privlače svojim elegantnim i pravilnim oblikom. Na njihovim vrhovima možemo zaviriti u zemaljsku utrobu kroz krater u kojem se nalazi duboka napuklina zemljine kore.

Uzbuđuje nas činjenica da je zemaljska kugla zapravo tekuća užarena masa s tankom čvrstom korom na kojoj mi živimo, razmjerno tako tankom kao što je ljuska jajeta. Na rubu kratera obuzima nas zebnja, jer nitko ne može predvidjeti čas kada će eksplodirati neki "ugašeni" vulkan niti gdje će tekuća lava prodrijeti kroz tu zemljinu koru. Mjestimice je ta kora tanka svega tri kilometra, npr. ispod Kilauee u Tihom oceanu.

U povijesno doba vulkani su izazvali nekoliko velikih katastrofa, od kojih su dvije najpoznatije uništenje Pompeja prije dva milenija i eksplozija američkog vulkana Mount Helen u prošleme desetljeću, a možda tu treba ubrojiti i nestanak misteriozne Atlantide antičkih pisaca. Sreća što u našoj domovini nema vulkana pa možemo mirno živjeti, jedino nas topli izvori i povremeni potresi podsjećaju da živimo na tektonskim pukotinama koje sežu u vruću zemljinu utrobu.

Tko dakle želi doživjeti ili proučavati aktivni vulkan, mora na put preko granice. Pritom se treba odlučiti hoće li posjetiti neki aktivni vulkan kao što je npr. Etna, ili ugašeni kakav je Vezuv. Zatim treba znati da postoje razni tipovi vulkana. Najpoznatiji su oni u obliku pravilnog stošca, s kalderom (kotlom) na vrhu. Takvi se mogu prepoznati na prvi pogled, pogotovo ako se s vrha uvis vije dim i para. Najzagonetniji su vulkani na

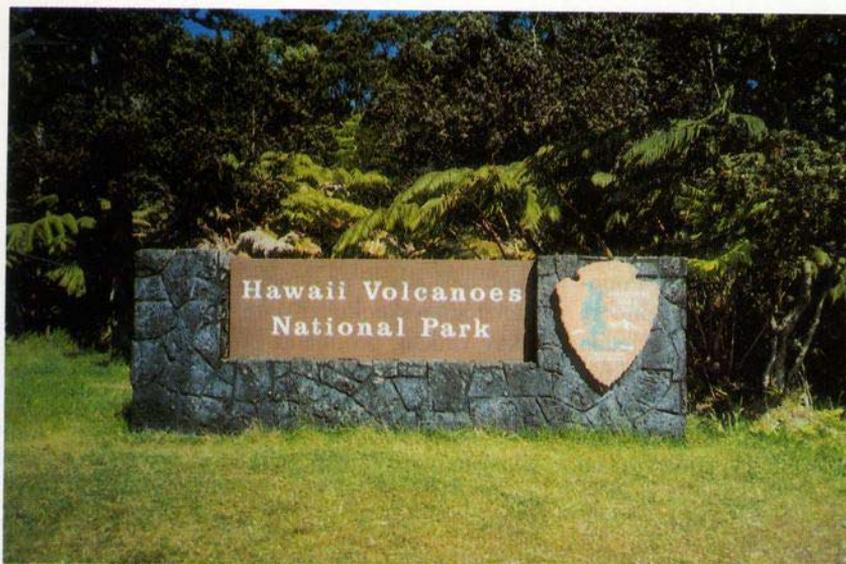
dnu Tihog oceana, o čijem djelovanju možemo samo naslućivati na temelju neizravnih zapažanja i analogija s polinezijskim vulkanima. Jedan se takav vulkan, po imenu Lo'ihī Seaumont, nalazi tridesetak kilometara od Havaja, na dubini od oko tisuću metara.

Polinezijski vulkani, koji strše iz Tihog oceana, imaju osobitosti zbog kojih se nazivaju vulkanima havajskog tipa. Njihove su glavne značajke da nemaju klasičan stožast oblik, nego su plošnati i zbog toga lako pristupačni, a osim toga njihov postanak nije vezan uz eksplozije nego relativno miran lavotok. Tako se na glasovitom pacifičkom vulkanu, četiritisućaku Mauna Loi, može automobilom stići do opservatorija na visini od 3399 metara, za razliku od Etna (3263 m), gdje se ni cestom ni žičarom ne može do kratera zbog posljedica erupcija eksplozivne prirode. Mauna Loa (4169 m) je zajedno s obližnjim vulkanom Kilaueom (1235 m) obuhvaćena nacionalnim parkom Volcanoes, u kojem cijele godine sve vrvi od turista, vulkanologa i raznih istraživača.

Dakle, tko želi bezbrižno planinariti po vulkanima, najbolje je da izabere pacifičke, koji su školski primjer otočja vulkanskog podrijetla. Među njima je najtipičnije Havajsko otočje. Riječ je o nizu od 123 otoka koji se protežu u duljinu od 2500 kilometara. Osim toga Havaji su vrlo pristupačni sa zapadne obale SAD-a, jer se iz svakoga grada na toj obali, a pogotovo iz San Francisca i Los Angelesa, svakodnevno može uzeti "paket-aranžman" od tjedan dana za oko tisuću dolara. Putuje se zrakoplovima jer je to u današnje doba ne samo brže, nego i jeftinije od putovanja brodom.

Haleakala na Mauiu, viša od Everesta!

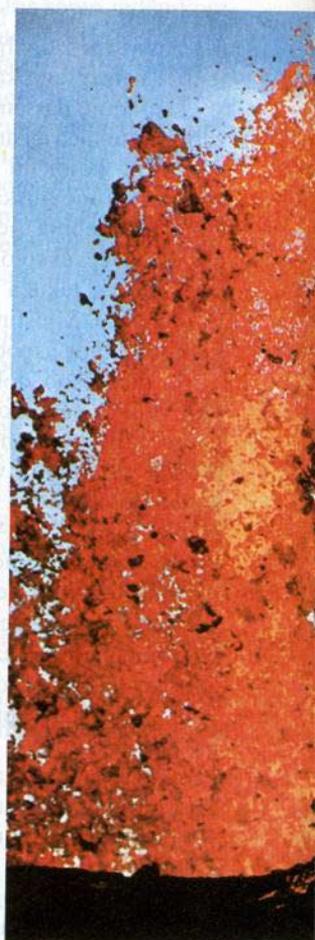
Tko na putu po Polineziji daje prednost prirodi i vulkanima, najbolje je da preskoči otok Oahu i njegovu turističku meku Honolulu s glasovitom plažom Haikiki, te odmah sleti na otok Maui, gdje se nalazi vulkan Haleakala (naglasak na zadnjem slogu, kao i u drugim polinezijskim

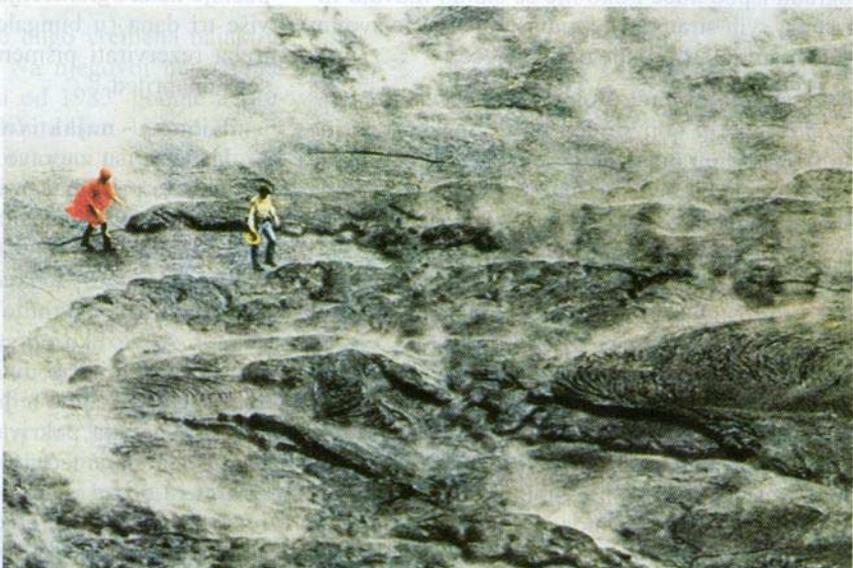
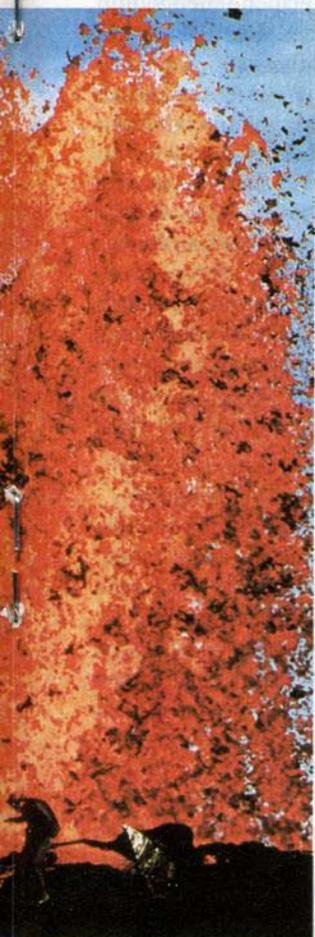

POLINEZIJSKI VULKANI

Gore: Ulaz u nacionalni park koji obuhvaća Kilaueu i Mauna Loa Dolje: Vulkanski pepeo je vrlo dobra podloga za bujanje džungle Sredina gore: Hidromagmatska eksplozija na oceanskoj obali pod Kilaueom Sredina dolje: Erupcija iz kratera jednog polinezijskog vulkana Desno gore: Lavotok koji je preplavio cestu pod vulkanom Kilaueom Desno u sredini: Tipična kaldera (kotoa) na vrhu vulkanskog stošca Desno dolje: Pauahi krater sa smrdljivim sumpornim isparavanjima Četvrta strana korica: Na podnožju polinezijskog vulkana

(Foto: Dr. Ž. Poljak)

toponimima). U glavnom otočnom gradu Kahu-luiu, pa čak i na samom aerodromu, turističke agencije nude organizirani izlet na vrh Haleakale. Skupina od 4-5 osoba proći će mnogo jeftinije s rent-a-carom. Dobra asfaltirana cesta od oko 50 milja vodi u brojnim zavojima do parkirališta na visini od 3000 metara, odakle je samo još nekoliko minuta stubama do planinarske kućice na samome vrhu (3055 m). U kući je render koji će posjetitelju izdati pismenu svjedočbu o usponu na vrh, ovjerenu potpisom i žigom te mu čestitati što se popeo na vrh viši od - Mount Everesta! To će odmah i objasniti: podnožje Haleakale se nalazi šest kilometara ispod razine Tihog oceana. Doda li se tome tri kilometra iznad razine oceana, dobiva se iznos od devet kilometara, što je više od Everesta. Vrlo jednostavna i jasna računica.

Vidik s vrha teško je dočarati riječima: s jedne strane ocean, s druge pogled u dubinu kratera, s treće padina kojom smo se popeli u nebrojenim zavojima. Neobično bogatstvo boja, počevši od zelenkastog oceana do plavoga neba, a u krateru nijanse od zlatne do smeđe. Haleakala ima i svoje endeme, tako na primjer 85 vrsta ptica, a uz to i razne biljne vrste bez kojih te ptice ne mogu živjeti. Osobito je zanimljiva crno-crvena ptica 'i'iwi s dugim zavijenim kljunom koji joj služi da iz dubine lobelijinog cvijeta pije nektar, a od biljaka je posebna osobitost pustinjska ahinhina. Nekoliko njezinih primjeraka presađeno je u ogradu ispod kuće i oko nje se stalno muvaju turisti sa svih strana svijeta, nastojeći da je svojim fotoaparatom što bolje objektove.

Nacionalni park Volcanoes

Posjetitelji koji su došli u Polineziju da vide toliko reklamirane najaktivnije "žive" vulkane na svijetu, tekuću lavu i erupcije vulkanske prašine bit će pomalo razočarani jer je Haleakala naoko mirna i pitoma planina. Naslage plodnoga vulkanskog pepela svuda su se oko nje zazelenele. Tu su prostrana polja šećerne trske i u njihovoj blizini golema tvornica šećera.

Tko želi vidjeti aktivni vulkan, neće biti zadovoljan otokom Mauiom. Rješenje je da odleti na susjedni otok Veliki Hawaii i iskrca se iz zrakoplova u zračnoj luci Hilo. I ovdje treba uzeti rent-a-car te se odvesti cestom broj 11 do ulaza u Nacionalni park Volcanoes (50 km). Za taj je nacionalni park zaslužan vulkanolog dr. Thomas A.

Jaggar, koji je ovamo došao 1912. godine za direktora Havajskog vulkanskog opservatorija. Već 1916. osnovan je Nacionalni park, koji danas ima 377 kvadratnih milja površine. Godine 1980. UNESCO je park uvrstio u svoje svjetske rezervate biosfere, a 1982. u popis svjetske baštine.

Na ulazu u Park, kod Kilauee, nalazi se Visitor Center, koji daje sve potrebne obavijesti i besplatan prospekt za zemljovidom, prodaje literaturu, razglednice i suvenire, a sadrži i mali vulkanološki muzej. Ulaznica za Park je 10 dolara po automobilu, bez obzira koliko je u njemu putnika, a vrijedi za neograničen broj ulaza u trajanju od sedam dana. Naime, ovdje se nacionalni park doslovno smatra nacionalnim. Pod upravom je ministarstva unutrašnjih poslova i tu nema ni traga komercijalizacije makar se nalazimo u zemlji klasičnoga kapitalizma. Usporedimo li to sa cijenom ulaznice za naš Nacionalni park Plitvička jezera, moramo doći do prilično neugodnih zaključaka. Ako se na ulazu za Kilauee skupi bar desetak ljudi, a na izričitu molbu nekoga gosta i manje, u dvorani za projekcije posjetiteljima će se besplatno prikazati film i dijapozitivi o bitnim detaljima parka. Svakih sat-dva, ovisno o broju posjetitelja, organizira se posjet kalderi (kotlu) Kilauee pod vodstvom iskusnog rendera, također besplatno. U Parku je zabranjeno skupljati kamenje, biljke ili bilo što živoga, ali je dopušteno kampirati. Uređeni kamp, s bungalovima, nalazi se čak u samome krateru, ali iz ekoloških razloga postoje neka ograničenja: kampirati se može najviše tri dana (u bungalovu dva dana), a mjesto treba rezervirati pismeno ili telefonom tri mjeseca unaprijed.

Kilauea - najaktivniji vulkan na svijetu

U Parku su zapravo dva vulkana, pa možete birati: vrlo pristupačan i turistički uređen vulkan Kilauee visok oko 1200 metara ili tri i pol puta višu Mauna Lou (4039 m), kamo mogu samo izdržljivi planinari. Kilauea je mnogo zanimljivija zbog toga što nosi titulu najaktivnijeg vulkana na svijetu. Za razliku od svih ostalih vulkana, aktivan je već stotinu godina. Sadašnji lavotok započeo je 1983. godine te je najširi i najduži na svijetu. Lava sada pokriva 500 kvadratnih milja i neprestano dalje teče. Geolozi su izračunali da je iz kratera dosad iscurilo toliko lave da bi se njome mogla cijela Europa pokriti plaštem debljine tridesetak metara.

Kilauea je školski primjer vulkana. Promjer kotla je oko 4 kilometra, a njegovim rubom vodi kružna asfaltna cesta od 18 kilometara, s parkiralištem kod svakoga ljepšeg vidikovca. Dubina kratera nije velika, tek kojih stotinjak metara, i lako je pristupačna, a na dnu nema opasnosti jer ni tu nema erupcija. Posljednja se dogodila 1988. godine, kada je razorila jedno selo i prihvatni centar Parka. Sada je dno kratera savršeno ravna ploha, zapravo okamenjeno jezero lave. Razne slike na prospektima Havaja s užarenom lavom koja iz kratera pršti u nebo poput vatrometa zapravo su prošlost i na neki način zavaravanje. Jedino što ovdje može donekle dočarati vulkanski aktivnost jesu solfatare i fumarole u krateru koji se nalazi na južnom rubu kaldere. Tu su se istaložile i znatne količine sumpora u kristaliziranom obliku, a ima ga i u zraku, pa u osjetljivih osoba izaziva kašalj i svrbež u očima. Inače, to je od davnine sveto mjesto havajskih domorodaca (zove se Halema'uma'u), pa iako su danas svi pokršteni i amerikanizirani, tu se uvijek nađe poneki žrtveni dar starim bogovima, najčešće u obliku kitice cvijeća. Možda je od svega najzanimljiviji posjet vulkanskoj cijevi kakve po veličini, navodno, nema nigdje drugdje na svijetu. Riječ je o 300 metara dugom tunelu koji je nastao stoga što se lava na površini skrtnula, a ispod kore je tekla još neko vrijeme. Cijev je tako široka da se u njoj može uspravno hodati; uređena je za posjet i elektrificirana.

Konačno - lavotok

Ipak, Kilauea je već dugo vremena najaktivniji vulkan na svijetu. Na njegovoj nepristupačnoj jugoistočnoj strani od 1983. godine neprestano silaze goleme količine lave. U tom smjeru vodi s vrha Kilauee dobra cesta, ali je u zadnjem dijelu neprohodna jer ju je 1987. preplavila lava. Na tome je mjestu sada prilično ohlađena (stanje 1999. g.), pa hrabri pojedinci mogu za sat i pol pješice, ali bez puta, držeći se oceanske obale, stići do lavotoka. Na putu treba izbjegavati opasne pukotine i držati se upozorenja na tablama. Najopasnije je približiti se strmim obalnim klifovima jer su krhki pa ih oceanski valovi stalno otkidaju. Skačući mukotrpno s kamena na kamen po crnome vulkanskom tlu, stiže se napokon do tekuće lave. No ni ovdje ona nije lako vidljiva jer teče ispod stvrdnute kore. O njezinoj prisutnosti govore samo hidromagmatske eksplozije na mje-

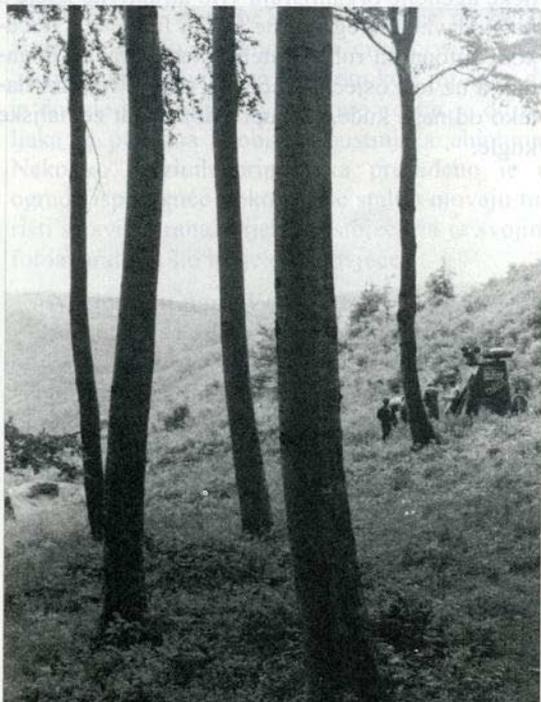
stu gdje dolazi u dodir s oceanskom vodom. Već izdaleka se vidi golem stup vodene pare koji se diže tisuće metara uvis, podsjećajući na nuklearnu eksploziju.

Mauna Loa i Mauna Kea

Za razliku od Kilauee, posjet Mauna Loi je mnogo ozbiljniji podvig, prvo jer treba stići na visinu od 4169 m, a osim toga posljednjih 770 metara uspona (oko 10 km puta) treba svladati pješice, što na ovoj visini nije lako zbog rijetkog zraka. No i tu ima lijeka. Tko ima novca, može za 75 dolara po osobi unajmiti zrakoplov sa četiri sjedišta i letom od 45 minuta iz zraka razgledati jedan od najpoznatijih vulkana na svijetu. U posljednjih stotinu godina bilo je na njemu 14 erupcija, posljednja 1984. godine.

Na otoku se nalazi se i Mauna Kea, još jedno vulkansko brdo, koje je ujedno i najviše (4214 m), ali se nalazi izvan Parka. Na samome je vrhu sagrađen znanstveni grad s nekoliko opservatorija, promatračnica i laboratorija. Tu je 1993. instaliran i najjači astronomski teleskop na svijetu, kojim su otkrivene naudaljenije svemirske galaksije. Pristup je i ovdje dozvoljen, dapače, turističke agencije organiziraju vrlo atraktivne izlete s razgledavanjem egzotične flore i faune te s dočekom sutona na rubu kratera. Nezaboravan događaj, a uz to i osjećaj sreće što su ovi vulkani daleko od naše kuće, na suprotnoj strani zemaljske kugle.

Šumska cesta ostala je desno ispod nas. Od Krečana gdje nas markacija upućuje ka Ivačkoj glavi, vijugavo se penje između Koprivnatog brda i nešto udaljenijeg Nevoljaša. U spustu prema Jankovcu iz Boljčinovca put se susreće s vodama Kovačice i zajedno s njihovim šumom bučno se gubi u terasama Podravine. Kamenje isprano od proljetnih bujica uokviruje na cesti tu sliku u tursku kaldrmu. Njen kamenolomski izgled skreće vozila daleko od sebe, a pokoji zalutali miljenik na točkovima mora puževom brzinom zaobići glavato kamenje s jedinom brigom da šofer u vlastitom vozilu ne postane kao kauboj na konju. Kroz polumračnu šumu, ispod visokih mladih bukava, prilazili smo Ivačkoj glavi (913 m). Sive kore stabala sjale su se na jutarnjem suncu. U šumskom drvoredu razigrano sunčano svjetlo u jutarnjoj izmaglici tkalo je kroz krošnje svoje zrake u neku finu paučinu. Iznad nas je nepomično stajalo duboko plavo nebo. Svijetla modri-

Kod gornje stanice skijaške žičare na Nevoljašu

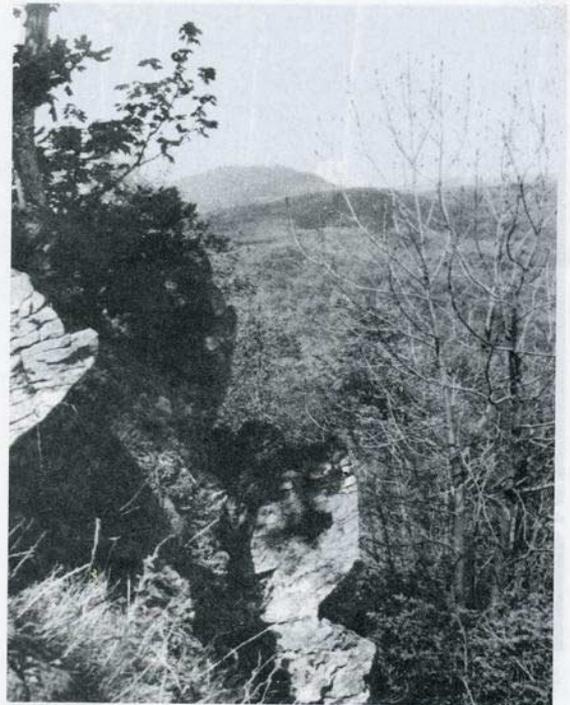
na bez oblačaka, kao polje lana u cvatu, smirivala je cijeli kraj. Bio je to jedan od dana kad naša laička abeceda o svemiru otkrije kako na zemlju njegova beskonačnost silazi u velikoj tišini. Poneka samotna gljiva dizala je svoju glavu iz eruptivnog bazalta. Sive kamene gromade oblijepila je crna vlažna mahovina. Iznenadjujuće uporno podilazili su nam na svakom koraku pod noge, nudeći usput nesebično svoju kamenu bašću. U bukovom hladu činilo se da je i sam kamen nestao u obilju mahovine. Izgledala je ona na njemu kao isušena tamnozeleno žabokrečina. Prilaz Ivačkoj glavi s jugoistoka po blagoj kosini bez šumskih puteljaka i staza nije težak i zamršen. Uz pomoć stare isprane markacije i s malo pažnje može svaki strani planinar bez teškoća doći na njenu kamenu piramidu. Gotovo na samom cilju, nekih stotinjak metara prije, počinju kamene zublje dizati u grudima planinara uzbuđljivost penjanja. Na samoj kruni Ivačke glave, u prvim minutama mora se stišati srce i ohladiti glavu. Poslije toga čovjek nekako raskošnije druguje s bregovima i punije zapaža sjaj njihovih dragulja. Od Ivačke glave na sjeverozapadnoj padini sve do udaljenog vrha Papuka raste žilava niska šuma bukve i javora. U daljini, na istoku i sjeveru, proteže se mrko dno Panonije prošarano mekim slavonskim šumama i šumarcima.

Siva zagasita daljina podravske ravnice kao da je još više podigla papučke kamene vrhove u nebo. U alpskom gorju, na visoravni od tisuću metara, počinju planinarske staze svoj nebeski ples ka pravim alpskim čarolijama. Slavonac ide na svoje gotovo tisućumeterske visove s dna Panonije, s dna uvelog mora gdje još samo sipe panonske kiše. Gore, kad se izgubi u papučkim bregovima, naći će na mnogim mjestima u slojevima vapnenca fosil školjke i morske zvjezdice. Uz malu pomoć mašte lako nas obuzme sjećanje kako je nedugo ovdje u svom zemaljskom životu veslao u svojoj arci panonski mornar. To su pra-tragovi velike snage života što su kroz ovozemaljske događaje došli i do nas.

Na Ivačkoj glavi, kao srednjevjekovna ruševina, rascvao kamen je pomalo trokutast kao gla-

va zmiје. Rođen u utrobi neke davne erupcije, drži on sada na sebi ugasle boje kišnog lišaja. Po nekom nebeskom redu, iz pukotina stijena izvire bradato bukovo korijenje odlazeći preko kratkih bukovih stabala u kuštravu krošnju. Karpatski vjetrovi zastaju u njoj, gube snagu, ostavljajući svoj sjeverac jugu Panonije. Nema pravog odmora dok se ne dođe na Ivačku glavu. Na njoj se čuti Panonija. Zrak hući tu u krošnjama kao svilena marama na kosi mlade djevojke. Prkosno one šire na sve strane svoje kvrgave grane. Na samoj kičmi planine izgledaju pomalo biblijski kao raspeća na Kalvariji. U zavjetrini na jugoistoku, iznad Crne mlake, u velikom koščatom krateru digli su se mladi četinari. Borovi, jedan do drugoga pokrili su sve tragove života u koritastom kamenjaru. Svijet tišine pod njihovim mračnim granama zapretao je duboko u korijenju svoj fini prah. Miris eterične smole struji u okoliš i širi pluća svakom živom stvoru. Na ovim čudesnim mjestima kao da nema više nikakvih pitanja. Na dnu same vrtače odlaze ona još korak dalje u svoje savršenstvo. Tu planduju plaha srna i rogati srndać, hodočaste mravi, gnijezde se šumska koka lještarka i šojka kreštalica, zagrakće gavran. Pod zrnem nebeskog svjetla iz crne brazde rastu papratske livade. I kad mnoga druga daleka mjesta obiđemo, tragajući za sličnim krajevima, ove oaze duboko su nam u srcu, a njihove snažne fatmorgane putuju s nama u neobuzdanu pustinju vremena. Mala originalna mjesta u svim krajolicima svijeta posebno zavriju u sjećanju. Nikad nas ne ohlade. Tumaramo zajedno noseći svoje nade i snivajući svoj san o netaknutoj prirodi.

Spuštajući se u podnožje s gorske kose Klinovac otkrit će vas lahor, svjež planinarski povjetarac. Vratit će vam snagu i zanjihati ljeskov grm ispred lica. Zatalasat će se planinska livada i poletjeti na sve strane svijeta cvjetni prah. Jutarnje će sunce na rosnim listovima provući svoju tanku zraku i kroz kapljice na boru prosuti zemljom svoje bijelo svjetlo. Susret s kamenom, s pejzažem u mrkom šumskom hladu na samotnoj planinskoj stazi, kad vam lijane zapleću noge, a nebo kroz krošnje izgleda kao plavkasta haljina na modnoj reviji, snažan je i usamljen osjećaj divne čarobne pustolovine. Družiti se s leptirom i kad se njegov šareni let izgubi negdje u pjesmi, čuje se na stazi mir zemlje. Obnavlja ona tada svoja plandišta, pokriva ih još dubljim hladom i

Ivačka glava

seli nagon u daleke prostore. U nekim novim bespućima kad se izgubimo, staza će pomoći da se vratimo. Ona je kao domovina, na njoj prepoznajemo svoj ljudski trag. Ona je dar koji se čuva. Na cesti za vojnu bazu dočekala nas je kolona mladih puževa. Putovali su preko ceste u mračne sjene šume gdje kišnu kap duže ne osuši dan. Pomagali smo im da brže stignu do cilja. Tamo će se pariti i umirati, ostajući vjerni svojim pužjim kućicama.

Na sjenovitom raskrižju gorskih putova, nedaleko od Koprivnatog brda (841 m), tik pored ceste za Jankovac i za vojnu bazu, uz puteljak za skijašku stazu, na papučkome mrkom granitu - imena jedanaestorice. Jedanaest rosnih kapi, jedanaest hrvatskih suza uklesano gori na vječnoj straži. Pali su 2. prosinca 1991. godine. Ugasili su mladost za hrvatsku sudbinu. Ostala je sloboda. Iza njih široka, lelujava i draga. Na oltarima stare planine Papuk vrelije žubore vode, bistri ih kamen u klancima. Ovdje ispod samotne breze sluša se domovina, čuje se smjena vječne straže jedanaestorice. Papuk je tu dobio srce. Kad bljesne munja, priroda kad pomahnita, u urliku vjetra kada zamru sve tišine i ugase se na

Spomenik poginulim dragovoljcima Domovinskog rata

nebu zvijezde, srce planine na ovome mjestu još jače zakuca. Grakni gavrane, grlice planinska gukni, sokole poleti; oni su umrli i za vas. Idite borovi u nebesa. Pod vama Slavonija čuva svoje sinove. Tu sjaj neba kao srebrna rijeka pada na zemlju, pada na njihovu igru, na djetinjstvo s kojim su još jučer krenuli u planinu. Nikad se više neće rasti. Zajedno su otišli na izvor vječnog vremena.

Skijaška staza kumovala je našem drugom odmoru. Od spomenika jedanaestorice sve do skijaške staze na Nevoljašu, u tamnom šumskom hladu, gotovo cijelog proljeća raste medvjedi luk

BIOKOVO, LJUBAVI MOJA

Biokovo, tako blizu, a tako daleko! Kao netko voljen, a nepristupačan. Ali, ako se oko te naše nedostupne ljubavi potrudimo i ako je sustavno, uporno i s ljubavlju osvajamo, uspjeh neće izostati.

srijemuž. Iz svake lukovice, kroz buket zelenih listova, na tankoj stabljici cvjetaju bijeli cvjetići. Miris bijelog luka lebdi u cijelom kraju. Mnogi ga jedu, prave od njega salatu. Tlo je biljkom gusto pokriveno. Iz njegova zelenog saga dižu se bukova stabla i poneki grm božikovine sa zimzelenim mesnatim listovima. Obrubljeni bodljikama božikovine mirnije čekaju napasnike i lakše čuvaju svoju neobičnu ljepotu. Na izlazu iz bukove šume, na južnim padinama Nevoljaša, do jučer mlada borova šuma gotovo prekonoci odletjela je u visine. Crnogorica! Borovi i jele postali su divan krajolik. Sve do staze zimskih radosti prate vas oni mirisom svojih eteričnih ulja. Obučena u proljetne boje, zalivena svibanjskim kišama, planina ostavlja u posjetitelja sliku prostranog preživog zelenila. U valovima ono se širi po bregovima udarajući svojim krošnjama meko u vjetar. Sve oko sebe osjeća se nakako plaho, srneće. Čuje se tu tiha uspavanka malih zvonara i trave. Svaki put se otkrije neka nova nota iz tišine. Božje stvaranje ostavilo je bajku naivi. U nama je ostao njen šareni svijet. Ispod Jezerskog vrha (739 m) dočekali smo kasno popodne. Drago, Joka i ja još jednom smo se sjetili lvačke glave, Koprivnatog brda, kamena papučkog i cvijeta što na njemu raste. Pričali smo o dupljama starih stabala gdje se gnijezdi šareni djetlić i pupavac božjak, o koloni puževa na vojnoj cesti. Sjetili smo se velike žrtve sinova ove zemlje. Lijep svibanjski dan i dalje se razmetao svojim čarima. Od njega je ostalo malo vremena kad će na nebu progorjeti prve zvijezde. Pošli smo kući s još jednim čudesnim sanjarenjem.

GORDANA LIŠNIĆ, Split

Predivni usponi, pogledi i prirodom prožeta naša bića, bit će nam nagrada za ono što je u ovim zimskim mjesecima podosta zadojeno hrabrošću i pomalo pustolovinom. U maglovito siječanjско jutro društvo od devet splitskih i kaš-

telanskih planinara krenulo je sjevernom stranom Biokova prema Sv. Iliji (1640 m), drugom po visini vrhu na Biokovu.

U malom podbiokovskom mjestu Zavetorju jutro je mirisalo na taman zapaljene vatre u polunapušenim kućanstvima. Kukurijek pijetlova i poneki osamljenik na kućnim vratima, ispratili su nas pomalo začuđenim pogledima.

Markiranom stazom odmicali smo uzbrdicom kroz šumu hrasta medunca, crni grab bi nas ponekad zagrebao, a svakih malo ugledali bismo neko predivno stablo crnog bora. Ti borovi, sa svojim oštrim i sočnim zelenim iglicama, kao da su nam davali do znanja da smo u biljnom carstvu, tamo gdje čovjek svakodnevno ne upropaštava prirodu, nego još uvijek postoje velike oaze ljepote - kao što je Biokovo.

Pod nogama nam je klizalo mokro hrastovo lišće. Kamenje obloženo glazurom rose, a mi u glazuri magle i znoja.

Zadihani smo odmicali stazom kroz šumu, preko goleti, penjući se preko stijena. Uvele trave ostajale su ispod naših nogu, a sa svakog proplanka gledali smo sela u magli. Kada bi oblak zasjeo na nas, dozivali bismo se, bojeći se da netko ne zaostane ili zaluta. Nedugo zatim ponovno bismo se ugledali, a pred nama bi se otvorio vidik na ograđene vrtove u udubljenim dolcima. Kao da krijeste zapjenjenih vrtloga izviruju iz morskih dubina. Niske sivog kamena u kontrastu sa snijegom nakupljenim u dolu. Sve to ostavljamo sjetnim pogledom i krećemo dalje.

Sada već gazimo po snijegu, a nakon dva i pol sata stižemo do pećine prepune ledenih ukrasa s kojih je kapalo po našim glavama. Konačno, dokopali smo se okrepe, miris dima brzo nas je ovio, a poneki slatki zalogaj i gutalj pića dao nam je snage da idemo dalje. Vrijeme munjevito odmiče, počela je susnježica, a mi polako shvaćamo da do Sv. Ilije ne smijemo ići. Led koji je najvjerojatnije bio na vrhu i kratkoća dana, bili su dovoljan razlog da smo išli samo do Šćirovca (1618 m).

Hodajući po susnježnici, u tišini koju sam čula, u svome sam sjećanju vidjela jednog usamljenog planinara kako se u suton spušta sa Sv. Ilije. Stanko Boban - planinar koji se prije mjesec dana zauvijek popeo u visine, svoje posljednje planinarenje i život završio je u vrleti Biokova.

Pomalo umorni, šutljivi i ispunjeni ljepotom planine, bjeline i tišine, nakon četiri sata hoda, približavamo se Šćirovcu.

Na vrhu skromno nazdravljanje, fotografiranje i pogledi naokolo. Sv. Ilija izvire iz magle kao udaljeni brod iz magle na moru, a u nama se budi želja da ga što prije obiđemo.

Spuštamo se, pažljivo, uz pomoć štapova. I dalje dišemo punim plućima, želeći što više biokovskog zraka ponijeti sa sobom.

U Zavetorju smo u predvečerje. Predivno planinarenje završava s danjim svjetlom, a nama preostaju slike što smo ih pohranili u svojim uspomenama. Slike kao nadahnuće za iduće sažvljavanje s planinom.

DJED NAD HRVATSKOM KOSTAJNICOM

Dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

Hrvatska Kostajnica je gradić u dolini Une, na samoj granici Hrvatske i Bosne. Od Bosanske Kostajnice dijeli ga samo most, no kako se preko njega sada prelazi u drugu državu, Hrvatska Kostajnica postala je opet pograničnim mjestom kao u doba Turaka, jedino što je na drugoj strani Turke sada zamijenio drugi narod. U Domovinskom ratu mjesto je jako stradalo - hrvatsko stanovništvo je protjerano, grad je dugo bio pod okupacijom u tzv. Krajini i gospodarstvo je zamrlo. Nakon sloma Krajine dio se Hrvata vratio i sada je u tijeku obnova.

Kostajnica ima vrlo lijep položaj - nalazi se na rijeci, a pod šumovitim obroncima Zrinske gore. Nad samim mjestom diže se brdo Djed koje je već više od jednog stoljeća simbol kostajničkog planinarstva.

Davorin Trstenjak - prvi kostajnički planinar

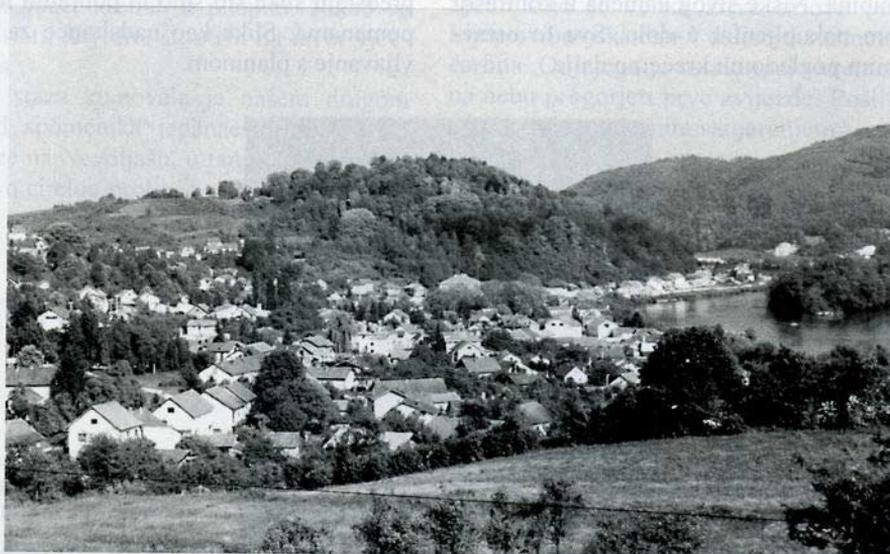
Sve je počelo 1889. godine kada je u Kostajnicu po službenoj dužnosti premješten za ravnatelja više pučke škole Davorin Trstenjak (1848-1921). Trstenjak je bio istaknuti pedagog koji je prvi u nas zastupao i praktički izvodio

nastavu u prirodi. Kao darvinist, slobodni zidar i borac za reformu školstva stekao je mnoge neprijatelje i omrznuo vlastima. Javno su ga napadali i nastojali ušutkati premještajima (službovao je u Karlovcu, Kostajnici, Gospiću i Zagrebu), no ostao je do kraja dosljedan. Objavio je oko četrdeset pedagoških knjiga i velik broj članaka. Planinariti je počeo kao đak. U svojim "Putnim uspomnama" (Bakar, 1880) opisuje đачko lutanje po Medvednici, uspon 1878. g. na Lović brdo i Plešivicu, zatim na Čevo i vrh Ivanščice radi dočeka zore na vrhu.

Trstenjak je u Kostajnici ostao samo deset godina, ali je svojim djelovanjem ostavio tako dubok trag da se to osjeća i danas, nakon cijeloga stoljeća. Za kratko vrijeme uspio je oživjeti društveni život u gradu, a zatim je poduzeo veliku akciju - uređivanje Djeda, brda što se nadvilo nad gradom.

Brdo Djed - simbol kostajničkog planinarstva

Djed je tada bio obrašten šikarom i pun zmijsa. Trstenjak je okupio svoje učenike, opskrbio ih alatom i krenuo najprije na krčenje šikare, ure-

Djed na Hrvatskom Kostajnicom: desno rijeka Una

Nova kuća na vrhu Djeda

denje staza i pošumljavanje, noseći pred svima tmokop na ramenu. Prije početka radnog dana otpjevali bi "Lijepu našu", a i na povratku veselo se pjevalo. Učenici su radili s velikom voljom slijedeći njegov primjer. U svojoj knjizi "Druženje učitelja sa školskom mladeži (Zagreb 1905) Trstenjak opisuje kako su se pridružili i drugi, pa se znalo okupiti po dvije stotine malih radnika. Radili su tako osam godina i Djed je postupno počeo mijenjati svoj lik.

"Videći neki mladi ljudi, među njima bilo je srednjoškolskih đaka, učitelja, bogoslova i obrtnika, kako mi živo i veselo radimo i kako nam posao napreduje, radili i oni s nama" - piše Trstenjak u Autobiografiji. Za vrijeme rada na Djedu pjevale su se rodoljubne pjesme i vijala trobojka. Na završnoj svečanosti držane su zdravice i klicalo se Hrvatskoj. Do 1899. bilo je posadeno nekoliko tisuća stabala i Djed je postao ponos Kostajnice. I upravo kad je trebala na vrhu Djeda započeti izgradnja planinarske kuće, Trstenjaka je zadesio težak udarac - premještaj u Gospić. On je i u Gospiću nastavio djelovati na isti način, dapače, tamo je odmah pristupio Podružnici HPD "Visočica" (njegovo ime nalazimo na popisu članova objavljenom u našem časopisu 1900. g.) i uskoro organizira planinarske izlete za svoje đake. Izletu na Velebit, koji je uz njegovu pomoć vodila njegova žena Barbara 1902. godine, priključili su se gradski načelnik i još nekoliko građana. S Velebita djeca su po prvi put

ugledala more i divila se ljepotama Velebita. Za vrijeme odmora djeca su pjevala pjesme i recitirala stihove. Zajednički ručak u planini s gostima, lugarima i kočijašima, bio je nezaboravan doživljaj. Na povratku su navratili u crkvu i tamo otpjevali nekoliko pjesama. Bilo je to prije jednog stoljeća, no kao primjer može poslužiti i današnjim učiteljima.

Planinarski dom na Djedu

No sjeme posijano u Kostajnici klijalo je dalje i nakon Trstenjakova odlaska. Kostajnički su se građani i dalje brinuli za Djed, a 1903. čak su osnovali i društvo za poljepšanje grada i okolice, koje je Trstenjaka proglasilo za časnog člana. Gradsko poglavarstvo je 1908. jednoglasnom odlukom Djed proglasilo Trstenjakovim šetalištem, a poslije prvog svjetskog rata sagradilo na vrhu Djeda drveni planinarski dom u posavskom stilu. Na domu je 1934. otkrivena spomen-ploča Trstenjaku u čast. Za vrijeme drugog svjetskog rata njemačka vojska je spalila dom, a ploča je nestala (podaci iz knjige D. Frankovića "Davorin Trstenjak, borac za slobodnu školu", Zagreb 1978). Nakon rata sagrađen je novi dom, ali je i on stradao, no tradicija je toliko bila ukorijenjena da je nedavno na Djedu sagrađen i treći dom, zapravo restoran koji nastavlja stoljetnu tradiciju planinarskog izletišta.

Spomenimo još da je g. 1977. u Kostajnici osnovano Planinarsko društvo "Djed", koje je

obuhvatilo još jedan dio Zrinske gore i na svoju 10-godišnjicu uredilo u Mlinskom potoku planinarsku kuću. Društvo nakon Domovinskog rata nije još obnovilo rad, ali kuća na Djedu već sada omogućava planinarima lijep izlet u ovaj dio naše domovine.

Kako doći na Djed

Kostajnica ima u novije vrijeme dobru autobusnu vezu sa Siskom, pa i direktnu autobusnu liniju iz Zagreba. Iz Zagreba se preko Siska i Sunje vlakom stiže u Kostajnicu (87 km) za dva sata vožnje. Polasci su u 6,50 i 13,45 a povratak je u 11,18 i 16,09 sati. Od Kostajnice (110 m) na vrh Djeda (216 m) stiže se za dvadesetak minuta šetnje kroz šumu nalik parku, a tko dolazi automobilom može do parkirališta kod restorana asfaltiranom cestom. Restoran je kapaciteta za 50 gostiju, a otvoren je od 11 do 23 sata. Nedjeljom nudi obiteljski ručak za 35 kn, a specijalitet mu

je janjetina na ražnju petkom poslije 17 sati.

Dogovor i najava mogući su i telefonom (044/851-561). Zasad još nema mogućnosti noćenja, ali se u Kostajnici gradi hotel pa će uskoro i to pitanje biti riješeno.

ZAŠTITA PRIRODE

STALNA UGROŽENOST PARKA PRIRODE MEDVEDNICA

Park prirode "Medvednica" taj je status dobio 1981. godine zbog dobro očuvane šume i šumske zajednice s osam rezervata i još više različito zaštićenih lokaliteta, a sve je skupa rekreacijsko područja glavnoga grada. Upravo zbog blizine Zagreba to područje trpi velike ekološke pritiske, od emisija grada, prometa automobila, ljudi i pokušaja nekontroliranoga gospodarskog iskorištavanja. Zbog toga planinari stalno obavještavaju Komisiju za zaštitu prirode HPS o različitim štetama ili namjerama da se ona učini prirodi koja je najveća vrijednost i zbog koje je Medvednica dobila status parka prirode. U posljednje vrijeme planinari zamjećuju povećanu aktivnost "Hrvatskih šuma" u sječi velikih površina šuma uz planinarske staze i znatnom oštećenju bioloških zajednica koje se dešavaju prilikom tih sječa (oštećenje tla, lokalno nestajanje biljnih zajednica, nepravilno ostavljanje neiskorištenih dijelova i odlaganje otpada, od kojih ambalažu od ulja i goriva možemo smatrati opasnom). Sve takve događaje, dokumentirano kartama i fotografijama, prosljeđujemo Državnoj upravi za zaštitu prirode i okoliša i lani osnovanom Upravnom vijeću Javne ustanove PP Medvednica. Predstavnik planinara vrstan je poznavatelj

Medvednice i njezinih vrijednosti, diplomirani biolog, g. Zdravko Furlan. U grupu pokušaja oštećenja povećanom gospodarskom aktivnošću, navodimo primjer dobivanja Rješenja o procjeni utjecaja na okoliš od strane Državne uprave za zaštitu prirode i okoliša za rekonstrukciju i izgradnju skijališta na novim površinama koje su sada pod šumom. To je Rješenje vrlo površno analiziralo utjecaj na okoliš izgradnje budućeg sportskog objekta, ne uzevši u obzir sve aspekte njegova odnosa prema prirodi, kao što su emisije povećane gospodarske aktivnosti, neadekvatne mjere zaštite prilikom rekonstrukcije i izgradnje itd. Posebno žalosti olako pristajanje DUZPO-a na znatno oštećenje šumskog pokrova, bez ikakve analize i pokušaja smanjenja ili zamjene, a sve od strane onih koji su zaduženi za nadzor nad upravljanjem i održivim gospodarenjem toga dijela prirodnih resursa Lijepe naše. (SF)

AKTIVNOSTI ZELENO-PLAVE OPCIJE

Zeleno-plava opcija dio je razvojnog i propagandnog programa KZP HPS koja označava sredozemnu orijentaciju u turizmu i planinarenju, povezujući atrakcije planina i mora, planinarenje i turizam. Posebnu pažnju počelo se posvećivati razvoju planinskog i seoskog turizma, turističkih cesta pješačkih i eko staza.

Hrvatska je svojim prirodnim ljepotama i stanjem očuvanosti svoje prirode neiscrpan izvor mogućnosti ponude po svim osnovama. Veliku aktivnost na polju povezivanja turizma i planina pokazuju šibenski planinari na čelu s gđom Vesnom Jurković koja je i najveći zagovornik i idejni začetnik zeleno-plave opcije (Plitvice, 1996.). Povezujući se s drugim planinarima regije (Split, Makarska ...) i šire (Mrkopalj, Knin, Opatija ...), poduzimaju razne akcije na unapređenju povezanosti, očuvanju kvalitete i propagandi planinskih atrakcija.

Osim vođenja izleta i akcija, gđa Jurković svojim pisanjem i razvijanjem ljubavi za njeno očuvanje, posebno kod mladih, razvija ispravan odnos spram prirode. U nizu akcija koje su provedene u suradnji s matičnim privrednim subjektima, nabrojiti ćemo neke: uređenje i pošumljavanje okoliša doma na Kozjaku, njega šume na Ravnoj gori, čišćenje okoliša planinarske kuće Čičo, redovite akcije povodom Svjetskog dana čistih planina, promocija parka prirode Učka i mnoge druge, uvijek s mladima i dobre volje.

Tijekom prošle godine učinjeni su prvi koraci međunarodne suradnje zeleno-plave opcije, vođenjem slovačkih planinara u naše planine i uzvratnom posjetom Visokim Tatrama, Bardejevskom kraju. Tijekom sus-

reta i u razgovorima s domaćinima, učvršćena su poznanstva i iskazan je interes naših gostiju, osim za turističko planinarenje, i za alpinizam, špiljarstvo, biciklizam, splavarenje, jahanje, paragliding, letenje balonom itd. Ove godine u planu je slična razmjena sa slovenskim planinarima, kao i nastavak dosadašnjih međunarodnih povezivanja. Potrebu povezivanja "morskih" gostiju s planinama prepoznaju i planinari s kontinenta, pa su tako planinari HPD "Zagreb-Matica" prošle godine očistili i markirali nekoliko prilaznih staza u južnom Velebitu, otvarajući prilaze hrptu od Lukovog Šugarja. To su početne aktivnosti na revitalizaciji inače potpuno zapuštenog i nenaseljenog Velebitskog podgorja. Čišćenjem, markiranjem i uređenjem dviju gustirni, uz obnavljanje zapuštene škole u Lukovom Šugarju, stvaraju se uvjeti za posjetu predjelima neizmjerne ljepote nedirnute prirode, kojima je prilaznu stazu u duljini od osam kilometara gradio još Premužić. Za cijeli taj kraj planiraju se velike aktivnosti na revitalizaciji gospodarstva i poljoprivrede (ekstenzivna & ekološka), čime bi se uz odgovarajući promet posjetitelja stvorili preduvjeti za povratak stanovništva, možda i uz pomoć međunarodne zajednice. (SF, VJ)

PLANINARSTVO U TISKU

SERGEJ FORENBACHER: IZ VELEBITSKOG DNEVNIKA

Akademik Sergej Forenbacher, poznati velebitolog i tvorac monumentalne monografije "Biljni svijet Velebita", sada je objavio u vlastitoj nakladi, nažalost samo u 300 primjeraka, omašnu knjigu od 270 stranica svojih zabilježaka i sjećanja s velebitskih putovanja što ih poduzima već gotovo pola stoljeća. Pisac je ne samo istraživač, nego i istaknuti planinar koji je osmislio Planinarski put "Velebno" po vrhovima oko Oštarija. Kroz njegovu knjigu, koja je ilustrirana brojnim crnobijelim fotografijama, defilira velik broj imena poznatih velebitaša, počevši od pokojnog dr. Ante Rukavine pa do Jure Brkljačića, domara nekadašnjeg planinarskog skloništa na Oštarijama. Za razliku od Forenbacherovih stručnih knjiga, ova je pisana narativnim stilom i čita se s užitkom. Sastoji se od tridesetak poglavlja u kojima je autor dao svoju dušu ili, kako sam kaže: najviše mi je prirasla srcu. Nastala je iz dnevničkih bilježaka koje su nadopunjene sjećanjima. Radi ilustracije eto nekoliko nasumce izabranih naslova: Na Oltare srpnja 1957, Šimela i Sveto brdo, Tata, ulovi mi puha, Medvjedi,

Dujam Knežević, Velebitski spomenici, Šetnje i zgrade. Tiskano u Zagrebu 2000. godine, format 20,x14,5 cm proširano, naslovnica u boji. (ŽP)

PRIPREMA SE NOVI VODIČ PO HRVATSKIM PLANINAMA

Komisija za promidžbu i izdavačku djelatnost HPS pokrenula je izradu novoga planinarskog vodiča po hrvatskim planinama i prirodnim predjelima. U osnovi je korišten tekst postojećeg Poljakovog vodiča "Hrvatske planine" koji će biti sažetiji, uređen prema praktičnim potrebama, upotpunjen novim informacijama i grafički osuvremenjen. Zamisao je da na taj način izraste nov vodič, što praktičniji i pregledniji za upotrebu na terenu i za planiranje izleta.

S obzirom da se radi o složenom projektu koji obuhvaća cijelu Hrvatsku, javlja se potreba za suradnjom s planinarima širom Hrvatske, te stoga pozivamo sve zainteresirane za reviziju, nadopunu i, po potrebi, izmjenu teksta vezanog uz planinsko područje koje bolje poznajete i češće posjećujete. Posebnu pozornost treba obratiti na markirane puteve koji nisu ranije opi-

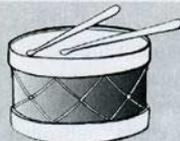
sani i one koji nisu dovoljno precizno opisani ili je bilo izmjena na terenu. Namjera je, također, vodič upotrijebiti što boljim izborom fotografija, zemljovida i skica, pa molimo da pomognete i u prikupljanju slikovnog materijala. Sve fotografije i dijapozitive bit će uredno vraćeni mjesec dana nakon primitka.

Tekstove za recenziju možete zatražiti kod pročelnika Komisije Alana Čaplara, Sv. Mateja 7, 10010

Zagreb, tel.: 01/688-512, a na istu adresu treba poslati i sve ilustracije, primjedbe i prijedloge. Riječ je o opsežnom projektu, pa izdavanje vodiča ne treba očekivati tako skoro. Pa ipak, u završnu fazu može se krenuti tek po dovršenju teksta, slika i preglednih zemljovida, što na ovaj način želimo učiniti u suradnji s Vama.

(Alan Čaplar)

VIJESTI

MARKACISTIČKA DJELATNOST U HRVATSKOJ

Markacističku djelatnostu okvira HPS-a vodi Komisija za planinarske putove, koju čine markacisti diljem Hrvatske. To su uglavnom priznati aktivni markacisti i instruktori. Na čelu joj je pročelnik i instruktor Tomislav Pavlin iz HPD "Stanko Kempny" - Zagreb, a članovi su:

Bernard Margitić, HPD "Željezničar" - Zagreb, zamjenik pročelnika (instruktor)

Mladen Grubanović, PD HPT "Sljeme" - Zagreb (instruktor)

Edo Hadžiselimović, HPD "Zagreb-Matica" - Zagreb (instruktor)

Rudi Hahn, HPD "Željezničar" - Zagreb

Dragica Jedvaj, HPD "Zagreb-Matica"

Jozo Karadža, HPD "Industrogradnja"

Zdenko Kristijan, HPD "Japetić" - Samobor (instruktor)

Milan Sunko, PK "Split" - Split (instruktor)

Mijo Šoš, HPD "Dilj-gora" - Slavonski Brod

Markacisti iz pojedinih društava registrirani su u Komisiji po Pravilniku za markaciste.

Organizirani razvoj počinje 1988. godine ustrojem i aktiviranjem Komisije. Do današnjih je dana dosta toga učinjeno, iako je zbog Domovinskog rata i znatnih teškoća bilo i zastoja. Spomenimo najvažnije što je učinjeno:

- organizirano djelovanje i registriranje markacista (iskaznica markacista-dokaz statusa)

- pravilnik za markaciste

- usuglašavanje znakovlja (markacija)

- priručnik za markaciste

- razgraničenje djelovanja pojedinih društava i popisivanje planinarskih putova i obilaznica

- školovanje novih markacista na tečajevima za markaciste

- uređenje i popis onih velebitskih planinarskih putova koji su u nadležnosti Komisije

- utemeljenje "Velebitske obilaznice" 1994. g.
- uređivanje pojedinih planinarskih putova (Velebit, Dinara, Biokovo i dr.)
- promidžbeni izleti u organizaciji Komisije
- pripremanje nove "Hrvatske planinarske obilaznice"
- oživljavanje "Velebitskog planinarskog puta".

Na popisu Hrvatskog planinarskog saveza bilo je koncem 1999. godine registrirano 388 markacista, a prema izvješćivanju planinarskih društava još oko 220 planinara ima uvjete za stjecanje značke markacista HPS. Dugogodišnji planinari Bernard Margitić iz HPD Željezničar, Zagreb, i Edo Hadžiselimović iz HPD Zagreb Matica novi su instruktori markacista. Komisija za planinarske puteve HPS namjerava organizirati stručne sastanke i tečajeve na terenu, održati skup markacista, urediti neke važne planinarske puteve te prirediti dva dvodnevna izleta: 3-4. lipnja na Obzovu, otok Krk, i 17-18. lipnja na Velebit prilikom otvaranja VPP-a.

(Tomislav Pavlin)

PRVI HRVATI NA NAJVIŠEM VRHU KAMERUNA

Desetero planinara, gorskih vodiča i orijen-tacijskih trkača iz Zagreba, Pule i Jaske prvi su Hrvati koji su se uspeli na najviši vrh zapadne Afrike Mont Kamerun, smješten na 4070 metara nadmorske visine.

Nesvakidašnji pothvat trajao je dva dana, odnosno 18 sati koliko im je trebalo da se popnu i vrate u podnožje s toga golemog živog vulkana.

- Na početku puta pratila nas je izmaglica jer je Mont Kamerun smješten blizu mora. Dio puta penjali smo se po lavinskom crnom i zagorenom terenu - "zidu", koji je tako nazvan zbog velike strmine. Na vrhu nas je za nagradu dočekalo sunce i čarobni pogled na susjednu Nigeriju i Atlantski ocean - ispričao je

Željko Gobec, gorski vodič koji je na vrhu na sebi nosio majicu Jutarnjeg lista. (ks)

PO PUTEVIMA DOBRINJŠTINE

Godina otvorenja - 1999, 8 KT 6 - 7 sati hoda. Organizator je Turistička zajednica općine Dobrinj sa sjedištem u Šilu, otok Krk. Otvorena je prigodnim pohodom 5. lipnja 1999, a prohodna je tijekom cijele godine. Preporuča se kretanje s polaskom i povratkom u Šilo (KT-1 i KT-8). Nakon ovjerenih KT pečatom ili fotografijom u dnevniku obilaznik stječe pravo na lijepu numeriranu spomen-značku i upis u posebnu počasnu knjigu obilaznika.

Iako put ne vodi po najvišem dijelu otoka, pruža svoj čar i ima sve značajke veće visine. Osobito su krasni pogledi na Učku, Gorski kotar i Velebit, gdje se zimi vidi crveni krov doma na Zavižanu. Putem se sureću potoci, listopadne šume, autohtono graditeljstvo i kulturnopovijesne građevine. Posebno dominiraju Sv. Vid Dobrinjski (stara, sada obnovljena crkva iz 1100. g.) i kaštel Dobrinj sa svojim lijepim položajem, crkvama i muzejima. Značajnost je ovoga kraja još uvijek živa riječ našeg starog pisma glagoljice, koja se nalazi i na spomen-znački puta. Sve ostale obavijesti daje na tel. 051/852107, gđa Ana Gršković. (Tomislav Pavlin)

OBILAZNICE I PLANINARSKI PUTOVI

Do kraja 1999. g. prijavljene su u HPS i preregistrirane ove obilaznice.

1. Zagorski planinarski put
2. Karlovačka obilaznica
3. Samoborsko gorje
4. Planinarski put Medvednicom
5. Planinarski put "Dalmacija"
6. Bilogorskim stazama
7. Kajbumščakov put
8. Planinarski put po Ravnoj gori (Hrv. zagorje)
9. Kapelski planinarski put
10. Jaskanski planinarski put
11. Dubovački planinarski put
12. Goranski planinarski put
13. Planinarski put "Velebno"
14. Planinarski put Konjščina-Ivanščica
15. Kružni put po Diljgori
16. Kružni put po Moslavačkoj gori
17. Goranski planinarski put (2. dio)
18. Goranski planinarski put (3. dio)
19. Međimurski planinarski put
20. Planinarski put "Kroz Pakleno do Nebesa"
21. Planinarski put "Osorščica"
22. Ravnogorski planinarski put (Gorski kotar)
23. Kolijevkom hrvatske državnosti
24. Velebitska obilaznica
25. Pedeset vrhova i godina HPDŽ

26. Županjski put
27. Seniorski planinarski put (Samoborsko gorje)
28. Oštarijska planinarska obilaznica
29. Putevima Dobrinjštine

(Tomislav Pavlin)

NOVE PLANINARSKÉ UDRUGE

PD "Jelenc" Gerovo, 02. 07. 1999., PD "Jelinak" Trilj, 12. 10. 1999., HPD "Komedija" Zagreb, 13. 10. 1999., PD "Kraljevac" Zagreb, 12. 11. 1999., Planinarski savez Šibensko-kninske županije, 27. 11. 1999., Orijentacijski klub Bjelovar, 14. 12. 1999., Planinarski savez Splitsko-dalmatinske županije, 18. 12. 1999.

(D. Berljak)

PLANINE NA HRVATSKIM MARKAMA

Nedavno se pojavila serija prigodnih poš-tanskih maraka posvećana "Hrvatskoj modernoj umjetnosti" s tri marke na kojima se nalaze i dva motiva iz planina. Jedno je marka sa slikom Kleka, Otona Postružnika, nominalne vrijednosti 3,50 kn a druga od Livljanina Gabrijela Jurkića, nominalne vrijednosti 2,30 kn. Postružnikova slika već je korištena na koricama našeg časopisa, a bila je i u Poljakovoj knjizi "Hrvatska planinarska književnost", dok je druga za mnoge od nas nepoznat motiv. Na trećoj marki je slika Ignjata Joba koja prikazuje motiv "Kameni stol" u Supetru na Braču.

Likovna kritičarka Biserka Rauter Plančić navodi da je Postružnikov "Klek" "remek-djelo njegova prvog stvaralačkog razdoblja" iz 1929. godine i da je "nastala u doba Postružnikova pregnatnog djelovanja u likovnoj grupi Zemlja i svjedočanstvo je umjetnikova osebujnog promišljanja seljačke egzistencije i periferijske zbilje... manje kritizira društvenu stvarnost, a više progovara o slikarevim težnjama skladu i ljepoti". Slika je izložena u Modernoj galeriji u Zagrebu.

Uljena slika Gabrijela Jurkića "Zimski pejzaž" iz 1921. godine "jedno je od najreprezentativnijih djela Jurkićeva stvaralaštva, gdje se sjedinjuje utjecaj učitelja Crnčića". Jurkića se smatra jednim "od značajnijih majstora pejzažnog slikarstva i među Hrvatima Bosne i Hercegovine najomiljeniji slikar hercegovačkih i bosanskih krajolika." Slika se također sada nalazi u Modernoj

Oton POSTRUŽNIK 3,50
1900. 1978.

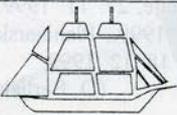

Gabrijel JURKIĆ 2,30
1880. 1974.

galeriji u Zagrebu. Vjerojatno je osim ove slike izradio još neki motiv iz svoga planinskog hercegovačko-bosanskog prostora.

Bilo bi vrlo zanimljivo, da netko među planinarima-filatelistima obradi u našem časopisu i prikaže sve do sada izašle marke na kojima su motivi hrvatskih planina, što bi bez sumnje bilo vrlo zanimljivo i vrijedno saznanje za sve nas. Ako me sjećanje ne vara postojala je, osim Kleka, marka o Kalniku i Velebitu.

(Dr. Srećko Božičević)

Lapis Plus d.o.o.
UVOZ OPTIČKIH INSTR.
tel/fax: 01-4677015

Dalekozori
Zoomovi
Teleskopi
Ciljnici
Noćna optika
Monokulari

IZVOD IZ CJENIKA
10x50 širokokutni - 489 kn
8x21 compact - 285 kn
Teleskopi već od - 649 kn
Monokular 8x21- 163 kn
Zoom 8-24x50 - 899 kn
(PDV uračunat u cijene)

Nazovite nas i zatražite vaš besplatan prospekt
Plaćanje čekovima; pouzećem; obročno...

ARTIKLI IZLOŽENI U UREDU HPSa

PLANINARSKA KUĆA ČESMINA NA MALAČKI

Nekadašnja planinarska kuća PK Split dobila je naziv Česmina. Nalazi se na hrpu zapadnog dijela Kozjaka na visini od 520 metara, u neposrednoj blizini planinarskog doma na prijevoju Malačka. To je zidina prizemnica s tri prostorije. U jednoj je blagovaonica kapaciteta tridesetak osoba, u drugoj spavaonica s 20 kreveta, a treća je mala kuhinja. Spavaonica je opremljena posteljinom i pokrivačima, iako je dobro donijeti svoju vreću za spavanje. Nema električne struje (snabdijeva se akumulatorom), a vodom se opskrbljuje iz cisterne pored kuće.

Od kuće se mogu poduzimati izleti: u zapa-dnom smjeru trasom Planinarskog puta "Dal-macija" na KT - 2 Crni Krug (650 m) za 1,30 sati hoda, odnosno na KT-1 vrh Labišća (701 m) za 3 sata. U istočnom

smjeru može se poći na KT-4 Sv. Ivan Biranj (630 m) za 1 sat hoda. Osim toga je uređena planinarsko-rekreacijska staza dužine oko 4 kilometra. Vodi pored same kuće na istok markiranim putem, zatim na sjever do male zelene oaze s prilično visokom vegetacijom i malim jezercem i izvorom. Osobito je prikladna za djecu i starije osobe u jesen i proljeće. Prolazi kroz mediteranske kulture i zimzelenu vegetaciju s dosta ljekovitog i aromatičnog bilja. S obzirom da se kuća nalazi samo desetak kilometara od Kaštel Starog, tj. od morske obale, može se u ljetnim mjesecima koristiti višednevno za boravak i kupanje u moru.

Svatko tko je barem jednom boravio na ovom mjestu, ne može zaboraviti prekrasan vidik na more i sred-njedalmatinske otoke. Čarobna svjetla Splita i Kaštela čine večeri na ovom prostoru nestvarno lijepima.

Kuća je otvorena preko vikenda, uz organizirano dežurstvo planinara, i prema dogovoru s Gospodar-skom komisijom PK Split koja i upravlja i organizira dežurstva. Informacije i rezervacije na tel. 098 361 698 Mladen Japirko ili 021 224 260 Božo Beram.

(Milan Sunko)

PARK ŠUMA MARJAN

Svi koji vole Split znaju što za njegove građane znači park šuma Marjan. Oaza zelenila i prelijepih staza, na kojima se možete opustiti i zaboraviti na sve životne jurnjave i stresove. Planinarski klub Split je u dogovoru s poduzećem "Parkovi i nasadi" dobio na uređivanje jednu parcelu na Marjanu i to od kupališta Bene prema istoku. Akcije uređenja provode se već više od pola godine. Održavaju se jednom mje-sečno i sastavni su dio Programa rada Kluba za 2000. godinu. Radovi se sastoje u uređenju i nasipanju trim staza, čišćenju suhih grana i odvajanju drva za loženje, te drugih radova gdje je potrebno više vrijednih ruku. Možda bi Klub mogao na upotrebu dobiti i kakvu kućicu, u kojoj bi se članovi nakon posla i kupanja sretali i družili. Do sada je organizirano šest radnih akcija sa 134 sudionika. Radi se pod vodstvom dipl. inž. Josipa Borića iz "Parkova i nasada", u čijoj kući na Marjanu se po završetku svake akcije okupe svi sudi-onici, te se uz marendu i kapljicu dogovaraju o sljedećim akcijama.

(Gordana Lišnić)

PLANINARSKA ŠKOLA U GOSPIĆU

Započela je početkom studenoga 1999. Prijavilo se preko osamdeset polaznika, od kojih je 51 završilo nastavu. Teorijski uz dijapozitive i video filmove s predmetima opreme obrađene su osnovne teme; predavači su bili istaknuti članovi PD "Željezničar" i "Visočica" iz Gospića. U subotu i nedjelju 8. i 9. siječnja polaznici su bili na izletu na kojem su praktično radili s kartom i

kompasom, upoznali planinarski dom i kućni red, kuhali i spremali hladna jela, vježbali prvu pomoć i još mnogo korisnih sitnica iz planinarske prakse. Ispit je predviđen 26. siječnja prema testovima HPS-a i svi koji ga uspješno polože dobivaju diplomu na prigodnoj svečanosti u Domu kulture u Gospiću. Svakome pripada i knjižica "Osnove planinarstva" Alana Čaplara kao nagrada. (Andrija Benković)

PD "ŽELJEZNIČAR" IZ GOSPIĆA

Dana 28. siječnja društvo je održalo redovitu godišnju skupštinu u prostorijama Visoke učiteljske škole. Skupilo se tridesetak seniora i 23 mladih, uz nekoliko gostiju iz drugih gospićkih društava. Prihvaćeni su izvještaji o radu i financijskom poslovanju za proteklu godinu i donijeti plan i program rada s kalendarom izleta i pohoda i novi financijski plan.

Minulu godinu društvo je imalo 123 člana, od kojih je većina mladih i studenata. Tu su i pet članova željezničara po struci i devet umirovljenika, a imamo i tri člana mlađa od pet godina. Dvadeset i sedam, uglavnom starijih, članovi su i gospićkog stogodišnjaka "Visočice". Zalag su i dobre suradnje naših društava. Ostvareno je mnogo jednodnevnih i poludnevnih izleta, nekoliko dvodnevnih i dva višednevna pohoda. Više od tri stotine sudionika bilo je na tim izletima, neki svakako i više puta. Dva su izleta bila u inozemstvo, ukupno 20 sudionika. Ostvarena je dobra suradnja svih društava u Gospiću, a počeo je djelovati i Savez u našoj Ličko-senjskoj županiji. Bilo je markiranja, čišćenja putova i staza na Srednjem Velebitu i na Oštri, a mnogi su sati utrošeni na pristupnu cestu do Gojtanovog doma na Visočici. Pokrenuta je akcija uređenja jednog planinarskog objekta u području Oštarije - Šatorina. Na završetku sjednice podijeljen je prisutnim članovima i gostima novi, sedmi broj "Ličkog planinara", a zatim je gospodin Alan Čaplar iz Zagreba održao lijepo predavanje "Velebit - gorski biser nadomak mora" koje je popratio izuzetno dobrim dijapozitivima vlastite produkcije. (Andrija Benković)

PLANINARSKI SVADBENI MLADENCI

Novi Travnik, 3. siječnja 2000. Među onih "tisuću cvjetova" s kojima se, u svojoj revnosnoj aktivnosti, s ponosom može podičiti PD "Kuk" Novi Travnik, valja svakako pridodati i onaj posljednji - ženidbu simpatičnog planinarskog dvojca i para Gorana Kovača i Slavice Stipić.

Budući da su Goran (čijim slikarjama su skladno urešene prostorije našeg doma) i Slavica prvi planinari koji su "probili led" ženidbenim zarukama i prstenom u tom Društvu osnovanom prije četiri godine, to je, jasno, imalo burne refleksije i Društva i njegovih članova. Naime, u vlastitom domu na Bučićovj ravni (850 m), u

ozračju zimske idile s romantičnim pahuljama snijega, tjedan prije vjenčanja članovi "Kuka" priredili su lijepu i zanimljivu momačku večer. Bogatoj trpezi i večeri, uz električnu s vlastitog agregata, s pjesmom, svirkom, šalama, plesom i inim zgodovštinama, kruna su bile dvije krasne torte za stolom mladenaca, a ponajviše ona znana svatovska igra s dovođenjem lažne mlade pred nadobudnog mladoženju.

Zanimljivo je da je i prava svadbena večer, nakon crkvenog cermonijala i pred matičarem uoči božićnih i novogodišnjih blagdana kada su pljuštala i brojna druga vjenčanja, u dobroj mjeri bila u znaku planinarskog ugođaja - čak su i vjenčani kum i kuma bili planinari - Blaženka i Ivo Iveško Bavrka, dok je na svadbenoj večeri u hotelu "Novi Travnik", među stotinjak gostiju, bilo i dvadesetak članova "Kuka". (Drago Slipac)

CJENIK PLANINARSKIH IZDANJA

Željko Poljak: Hrvatske planine	196,00 kn
Z. Smerke: Hrvatske planine (fotomonografija)	463,60 kn
Ž. Poljak: Hrvatska planinarska književnost	60,00 kn
Ž. Poljak: Planine u hrvatskom slikarstvu	20,00 kn
D. Berljak: Dodiri Neba	60,00 kn
D. Berljak: Ključevi Neba	140,00 kn
Z. Smerke: Planinarstvo i alpinizam	60,00 kn
Planinarski dnevnik	25,00 kn
V. Božić: Vodič kroz uređene špilje	13,00 kn
V. Božić: Speleološki turizam u Hrvatskoj	40,00 kn
A. Čaplar: Osnove planinarstva	10,00 kn
Set razglednica "Pozdrav s Velebita" (10 kom.)	25,00 kn
Z. Kristijan: Priručnik za markaciste	37,00 kn
Kružni pl. put Samoborskim gorjem	43,00 kn
Vodič po Velebitskoj obilaznici	25,00 kn
Speleološki priručnik	13,00 kn
Lički planinar (pojedinačni broj)	18,00 kn
B. Čujić: Croatia - penjački vodič	147,00 kn
B. Čujić: Paklenica - penjački vodič	165,00 kn
D. Petrin: Padobrarsko jedrenje	145,00 kn
Sjeverni i srednji Velebit (stara karta)	43,00 kn
Izletnička karta Samoborsko gorje	25,00 kn
Turistička karta Samoborskog i Žumberačkog gorja	43,00 kn
Sve "Smand" planinarske karte (Medvednica, Dilj gora, Gorski kotar 1. i 2. Samoborsko gorje, Sjeverni Velebit, Srednji Velebit, Paklenica, Ivanščica) kom. po	60,00 kn
A. Pelivan: Po putevima i stazama Velebita	35,00 kn
A. Pelivan: Velebit (fotomonografija)	140,00 kn

Razglednice (Zavižan, V. Alan, Horvatove stube) kom. 3,00 kn
 Značka HPS 43,00 kn
 Časopis "Hrvatski planinar" pretplata za g. 2000. 100,00 kn
 "Hrvatski planinar" pojedinačni broj 10,00 kn
 Prodaja i narudžbe u poslovnicu HPS, Zagreb, Kozarčeva 22.
 Rabat od 10 % odobrava se na iznos veći od 1.000,00 kn.

Kod isporuke poštom planinarskim društvima na temelju narudžbe ili fizičkim osobama putem otkupnine na cijenu se pridodaje pripadajuća poštarina

FOTO-DIA FESTIVAL U ĐURĐENOVCU

U petak, 17. prosinca prošle godine, u Đurđenovcu je u Domu kulture održan planinarski fotodifestival. U maloj dvorani su posjetitelji mogli vidjeti izložbu fotografija, a u kino dvorani projekciju dijapozitiva.

U prvoj zadanoj temi - Planinska flora - najbolje fotografije su imali Dubravka Kardaš i Aleksandar Gospić, a dijapozitive Vlado Obad i Tomislav Marković. Ocjenjivalo se šest snimaka.

U drugoj zadanoj temi je ocjenjivan samo jedan snimak - Moj najdraži cvijet. Dubravka Kardaš je imala najbolju fotografiju, a Slobodan Soldo dijapozitiv. U slobodnoj temi je ocjenjivano šest snimaka. Najbolje fotografije su imali Slobodan Soldo, Vesna Pribeg a dijapozitive Darko Prusina, Tomislav Marković i Luka Maloča.

Festival je dobio isključivo planinarski karakter, jer su svi natjecatelji i u slobodnoj temi birali planinarske motive. Sve više je sudionika iz primorskog dijela Lijepe naše, što nas osobito raduje. Cjelovečernji program je nadopunila Gradska glazba iz Đurđenovca. Pokrovitelj festivala bilo je Poglavarstvo općine Đurđenovac, a pomogli su mnogi obrtnici, trgovci i ugostitelji iz mjesta.

Sutradan su gosti izrazili želju da posjete Janjovac, poznato slavonsko izletište i odnedavno dio parka prirode Papuk. Nekad je tu vrvilo od izletnika, planinara i skijaša, a sada je gotovo pusto. Domar Drago dolazi vikendom dočekati rijetke planinare. Dom još nema struje ni telefona, ali zato ima svoj mir i draž. Taj skriveni kutak u njedrima Papuka krije mnoge stijene i pećine, kraške izvore i potoke, jezera u šumi prastarih bukava, grabova i javora te veličanstveni vodopad Skakavac, da čovjek ne povjeruje da je u "ravnoj Slavoniji". U domu sada ima šezdeset ležaja, ali je poželjno ponijeti vreće za spavanje jer od grijanja ima samo peč u dnevnom boravku.

Idući festival je u planu opet u petak, 22. prosinca 2000. i bit će zadane dvije teme:

I - Jedan izlet u deset slika

II - Tri detalja s izleta

Fotografije i dijapozitivi primaju se do 20. prosinca na adresu: HPD "Sunovrat" 31511, Đurđenovac, A. Stepinca 2.

UZ JEDNOČINKU POMRČINA U PROŠLOM BROJU

U prošlom broju je na str. 43 objavljen članak "Jednočinka" autorice Veronike Lario, u kojem su neki čitatelji pokušavali prepoznati lica iz zagrebačkog planinarskog života. Članak je pisan u dijaloškom obliku, a scenski tekst je metaforičan ali nije podoban za planinarski časopis i može se smatrati uredničkim promašajem. Zgusnuta zbivanja opisana su po funkcionalno-dokumentarnom predlošku postupkom slobodne autorske montaže, u funkciji dramskog stiliziranja radnje. Imena protagonista su, po tvrdnji autorice (koja je članak potpisala pseudonimom), izmišljena i eventualna podudarnost sa stvarnim osobama iz žitova je sasvim nespojiva. (Ur.)

PONOVO OTVOREN DOM U TUKU

Za vrijeme ovogodišnjeg održavanja "Memorijala mira" u Mrkoplju, opet je otvoren planinarski dom u Tuku, koji je mrkopaljsko PD "Bijele stijene" dobilo u najam na deset godina od Hrvatskog planinarskog saveza. Prošle godine dalo ga je putem javnog natječaja u podnjam tvrtki "Euroliber" iz Splita koja će ga koristiti naredne dvije godine. Dom je temeljito rekonstruiran. Sada umjesto 37 ima ukupno 52 ležaja, uređeni su i prateći ugostiteljsko-restoranski sadržaji, koji su na usluzi od 8 do 22 sata. O domu se brinu kao domari bračni par Lidija i Marijo Bandić a sve informacije u svezi sa smještajem mogu se dobiti na telefon broj 051/833-603.

Noćenje za planinare iznosi 40 (za ostale 80 Kn), čemu treba pribrojiti još 2,50 Kn boravišne takse. Doručak, ručak i večera imaju za sve posjetitelje istu cijenu: doručak 8 Kn, ručak 18 Kn, večera 12 Kn. Dakle, ako ste planinar boravak s tri obroka košta 80,50 Kn. Dom sada nosi naslov "Bijele stijene".

U dosadašnje radove na njegovu uređenju utrošeno je oko 100.000 DEM, a u perspektivi je da se u okolici izgradi turističko naselje, parki-ralište, terasa, športski tereni i preuredi susjedna zgrada stare škole.

(Željko Malnar)

DAN HRVATSKIH PLANINARA

SAMOBOR 21. SVIBNJA 2000.

Završni događaj obilježavanja 125. obljetnice planinarstva u Hrvatskoj je u nedjelju 21. svibnja 2000. u Samoborskom gorju. Planinari obilaze trasu prvog izleta članova Hrvatskog planinskog društva: Rude - Oštrc - Plešivica održanog 17. svibnja 1875. godine.

Sadržaj

- Pohod planinara "TRAGOM PRVOG IZLETA HPD-a", Rude - Veliki dol - Oštrc - Plešivica
- Svečano otvaranje obnovljene Hrvatske planinarske obilaznice
- Prigodna planinarska izložba

Organizator

HPD "Japetić" Samobor i Hrvatski planinarski savez, uz suradnju i pomoć planinarskih društava: "Željezničar" Zagreb, "Jastrebarsko", "Scout" Samobor, Društva za športsku rekreaciju Samobor i Planinarske bratovštine Sv. Bernarda iz Samobora.

Program u nedjelju 21. svibnja 2000.

- 8 - 17 - Prigodna planinarska izložba u Osnovnoj školi u Rudama
- 9,00 - Svečano predstavljanje obnovljene Hrvatske planinarske obilaznice ispred Osnovne škole.
- 8,30 - 11 - Polazak planinara na pohod: Rude - 45' - dom Veliki dol - 30' - dom Željezničar na Oštrcu - 10' - vrh Oštrc - 1h 50' - vrh Plešivica - 20' - Poljanice
- 12 - 17 - Dodjela spomen-znaka pohoda na vrhu Plešivice

Autobusi za Samobor polaze iz Zagreba s Autobusnog kolodvora (peron 610), Ljubljance i Črnomerca. U Samoboru treba presjedati za Rude, a autobusi će ovom prilikom polaziti čim se popune. Popodne autobusi polaze iz Poljanica za Samobor.

Zbog skućenog prostora u Rudama preporučamo parkiranje automobila u Samoboru i prijevoz autobusom do Ruda.

Izletničkim autobusima preporučamo dolazak u Rude preko Samobora (7 km). Autobusi odmah produžuju na Poljanice (5 km). Povratak je preko Jastrebarskog (10 km) na autocestu Zagreb-Karlovac.

Obavijesti

Telefonske obavijesti o pohodu daju poslije 16 sati Vladimir Novak (01/33-61-736) i Zdenko Kristijan (01/33-62-886). Pismene obavijesti zatražite na adresi: HPD "Japetić", p.p. 31, 10430 Samobor.

Na podnožju polinezijskog vulkana

Foto: Željko Poljak

PANTONE® COLORS

CHROMOS dd
Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHROMOS
Printing Ink Factory Samobor - Croatia